

Lärarstudenters erfarenheter av stärkande utbildningsmoment och engagerande förebilder

Ingrid Wännström
Aleksandar Djordjevic
Daniel Hultell
Petter Gustavsson

**Karolinska
Institutet**

Innehållsförteckning

1	Förord.....	2
2	Bakgrund.....	3
2.1	Faktorer som stimulerar utveckling av egen tilltro	4
2.2	LÄST-studien	4
3	Metod.....	6
3.1	Population och urval	6
3.2	Bortfall.....	7
3.3	Beskrivning av undersökningsgrupperna	8
3.3.1	Lärarstudenter med inriktning mot tidigare år	8
3.3.2	Lärare med inriktning mot senare år	15
3.4	Enkätinstrument	19
3.5	Analys av data	22
4	Resultat	23
4.1	Lärarstudenter med inriktning mot tidigare år.....	23
4.1.1	Studenternas upplevelser av utbildningens innehåll och organisation	23
4.1.2	Lärosätesskillnader.....	28
4.2	Lärarstudenter med inriktning mot senare år.....	29
4.2.1	Studenternas upplevelser av utbildningens innehåll och organisation	29
4.2.2	Lärosätesskillnader.....	33
4.3	Jämförelser mellan de båda utbildningsinriktningarna	34
4.3.1	Demografisk beskrivning.....	34
4.3.2	Frågor om utbildningsinnehåll.....	35
5	Sammanfattning.....	39
5.1	Resultat där inriktningarna rapporterar liknade styrkor och svagheter	39
5.2	Resultat som speglar skillnader mellan utbildningsinriktningarna.....	40
5.3	Skillnader mellan lärosäten.....	40
5.4	Sammanfattande diskussion.....	41
5.5	Reservationer.....	43
6	Referenser	45
7	Appendix.....	48
7.1	Lärosätessjämförelser – Inriktningen mot tidiga år	49
7.2	Lärosätessjämförelser – Inriktning mot senare år	58
8	Tidigare rapporter	67

1 Förord

LÄST-projektets huvudsakliga syfte är att studera stress och hälsa i övergången mellan högskoleutbildning och arbetsliv. I ett antal rapporter från projektet har fokus riktats mot utbildningsfrågor (se avsnittet om tidigare rapporter, sist i detta dokument). Detta med syftet att få mer kunskap om studietiden, hur studenterna tar sig an sin utbildning och i vilken utsträckning de uppfattar att utbildningen ger en adekvat yrkesförberedelse.

I föreliggande rapport redovisas resultat från andra undersökningsomgången då studenterna förväntades gå på lärarutbildningens sista termin. Rapporten tar upp frågor om lärarstudenternas erfarenhet av struktur, genomförande och återkoppling under såväl högskole- som verksamhetsförlagda utbildningsmoment. Jämförelser görs mellan de två huvudsakliga inriktningarna på lärarprogrammen, inriktningen mot verksamhet inom grundskolans tidigare år (även inkluderande förskola/förskoleklasser och fritidshem) respektive inriktningen mot verksamhet inom grundskolans senare år (även inkluderande gymnasium).

I bakgrunden (avsnitt 2 nedan) presenteras de perspektiv som inspirerat denna forskning. Avsnitt 3 redogör för studiens upplägg och beskriver i detalj studiekohorterna. I det fjärde avsnittet presenteras resultaten. En mer allmän sammanfattning av resultaten ges i avsnitt 5. I detta avsnitt diskuteras också studiens begränsningar. I appendix presenteras resultaten för varje specifikt lärosäte.

Rapporten vänder sig till studiedeltagare, arbetsgivar-, utbildnings- och intresseorganisationer, samt andra som kan ha intresse av studievillkoren för lärarstudenter och arbetsvillkoren för nyfärdiga lärare. Ett stort tack till alla studiedeltagare vars svar och ihärdiga engagemang är en förutsättning för studiens genomförande och kvalitet. Vi tackar också universitetsadjunkt Karin Kronberg som har varit med och tagit fram enkätfrågorna och som varit delaktig i projektets tillblivelse och utförande. LÄST-projektet möjliggörs genom forskningsanslag från AFA försäkring.

Stockholm den 8 november 2009

Petter Gustavsson, vetenskaplig ledare för LÄST-projektet

2 Bakgrund

Att läsa på högskola och universitet upplevs av de studerande som engagerande och omkring 90 % av alla högskolestudenter uppger att de är nöjda med både val av utbildningsinriktning och val av lärosäte (Högskoleverket 2002). Emellertid sker utvecklingen av nya färdigheter och personliga egenskaper samt införlivandet av nya kompetensområden i en miljö där studenterna ständigt bedöms och värderas, både utifrån deras individuella egenskaper och utifrån deras studieprestationer. Risken finns även att studenterna upplever att de saknar eget inflytande och att de har svårigheter att se kopplingen mellan det som sker i nuet och vad det har för betydelse för att nå de slutgiltiga utbildningsmålen. Sammantaget innebär detta att studietiden, trots dess positiva följder, för många kan upplevas som pressande. Detta framgår även av resultaten i folkhälsoundersökningar där högskolestudenters stress, hälsobeteende samt ohälsotal rapporteras som negativt avvikande från andra grupper i samhället (Hallsten et al 2002; Hallsten et al 2004). I denna stimulerande men pressande miljö har lärarstudenterna genom sin sju till nio terminer långa utbildning uppgiften att utveckla ämneskompetenser och didaktiska färdigheter med syftet att strukturera, stimulera och underlätta barns och ungdomars utveckling och lärande. Centralt i en sådan högskolemässig yrkesutbildning är även den samtidiga personliga utvecklingen, utprovandet av strategier för det livslånga lärandet och utmejslingen av en professionell yrkesidentitet (Regeringen 2000).

Sett från elevernas perspektiv är läraren central för den egna lusten att lära (Skolverket 2003). De lärare som bedöms som mest kompetenta av eleverna är de lärare som har genuina ämneskunskaper och som utifrån dessa kunskaper talar med eleven istället för till eleven, som är lyhörda för elevers reaktioner på vad som upplevs som svårt, som ser de kritiska stegen i det specifika lärandet och som integrerar egen erfarenhet, aktuella händelser och ny kunskap i undervisningen. I utvärderingar av vad som förklarar skillnader i elevprestationer mellan olika skolor är lärares ämneskompetens och undervisningsskicklighet bland de viktigaste faktorerna. I en kunskapssammanställning från Skolverket (Gustafsson & Myrberg 2002) konstateras att lärarkompetens kan definieras på många olika sätt men att oavsett definition så är lärarkompetensen betydelsefull för att förklara variationer i elevprestationer (mellan klasser och skolor). I Skolverkets rapport *Lusten och möjligheten* beskrivs lärarens betydelse för elevers lärande. Rapporten visar att lärare som uppfattar sig själva som kompetenta och som tycker det är roligt att undervisa av eleverna bedöms som bra och kunniga lärare. Vidare framgår det även att deras elever presterar bättre i skolarbetet jämfört med elever till lärare som inte bedömer sig själva som kompetenta i de ämnen de undervisar i och inte heller tycker att det är roligt att undervisa (Skolverket 2006). Resultaten stämmer väl överens med internationell psykologisk forskning kring "Teacher efficacy" (Woolfolk Hoy & Shaughnesy 2004), det vill säga lärares tilltro till sin kompetens som lärare. En stark tilltro till sin kompetens brukar förknippas med upplevelser av personlig kontroll, initiativförmåga, effektiv planering, flexibilitet på vägen till måluppfyllelse och ihärdighet i tider av motgång. Bakslag vänds till möjligheter för utveckling samt utvärdering och justering av mål och medel (Bandura 1997). En stark tilltro till sin

kompetens anses också utgöra en buffert mot den negativa inverkan stress har på individens hälsa. I ett flertal utbrändhetsteorier betonas tilltrons roll som den mest centrala individuella motståndsfaktorn för en negativ utbrändhetsspiral (Cherniss 1993; Schaufeli & Enzmann 1998). Utifrån perspektivet att tilltron är en resurs och buffert mot negativ stresspåverkan är det intressant att studera vilka faktorer under högskoleutbildning som stimulerar utvecklingen av denna tilltro. Lärarutbildningens bidrag till lärarstudenters utveckling av tilltro till den egna kunskapen i ämnet och förmågan att undervisa torde med utgångspunkt i ovanstående vara av intresse att undersöka. I föreliggande rapport utgår vi från ett psykologiskt perspektiv, närmare bestämt det social-kognitiva perspektivet (Bandura 1989; 1997; 2001), när vi analyserar förutsättningar för utvecklandet av tilltro till den egna kompetensen.

2.1 Faktorer som stimulerar utveckling av egen tilltro

Utifrån ett social-kognitivt perspektiv antas att införlivandet och utvecklandet av tilltro för en viss kompetens grundläggs successivt under utbildningen, där struktur i form av information, klara kriterier och tydligt formulerade krav möjliggör upplevelse av kontroll över studiesituationen. Dessa förutsättningar skapar en bra bas för motivation och lärande samt motverkar upplevelser av frustration och osäkerhet vilket gör att studenterna kan fokusera på sina studier. Möjligheten att under handledning själv få pröva metoder och praktisera idéer man som student diskuterat under den teoretiska utbildningen skapar ytterligare goda förutsättningar för utvecklingen av tilltro. Att möta människor som kan fungera som förebilder, se dem i arbete och höra deras resonemang kring tillvägagångssätt och möjliga alternativa metoder kan också öka studenternas tilltro till att de själva kan klara liknande arbetsuppgifter och ge en grund för att våga prova nya sätt att arbeta.

I Högskoleverkets (HSV) utvärdering av den nya lärarutbildningen som genomfördes under 2004 lyftes flera problemområden fram och HSV poängterade att mycket arbete återstår för att lärarutbildningen ska bli en väl fungerande akademisk utbildning (Högskoleverket 2005a; b). När lärarstudenterna, i Högskoleverkets nationella studentenkät *Studentspegl*n 2002 och 2007, själva bedömer sin utbildning blir det sammantagna intrycket emellertid genomgående positivt i jämförelse med andra utbildningsprogram (Högskoleverket 2002; 2007). LÄST-studiens resultat har tidigare också visat ett positivt utfall för lärarutbildningen överlag men med viss skillnad i bedömningarna mellan studenter som läser med inriktning mot tidigare år jämfört med studenter som läser med inriktning mot senare år. Lärarstudenterna inriktade mot tidigare år skattar överlag sin utbildning mer positivt än lärarstudenterna inriktade mot senare år (Hultell et al 2007).

2.2 LÄST-studien

Våren 2005 startades projektet *Lärares Tillvaro i Utbildning och Arbete (LÄST)* som en utvidgning av forskningsprojektet *Longitudinell Undersökning av Sjuksköterskors Tillvaro (LUST)* (Gustavsson et al 2007b; Hasson et al 2007; Rudman et al 2008). Bakgrunden till båda projekten var de ökade sjukskrivningstalen i Sverige där yrkesgrupperna sjuksköterskor och lärare enligt arbetsmiljöstatistik och sjukskrivningstal utgjorde särskilt utsatta grupper (Gustavsson & Rudman 2008).

Med start hösten 2005 har det i LÄST-projektet genomförts fyra datainsamlingar varav den senaste genomfördes våren 2009. Den första rapporten från projektet inriktades främst mot beskrivning av LÄST-studien men behandlade även några preliminära resultat (Gustavsson et al 2007a). Den andra rapporten behandlade lärarstudenternas bedömning av lärarutbildningens kvalitet och måluppfyllelse i stort och en jämförelse gjordes med resultat från Högskoleverkets undersökning Studentspegeln (Hultell et al 2007). Resultaten i rapporterna visar bland annat att lärarstudenterna bedömer sin utbildning positivt men att bedömningarna skiljer sig något mellan de olika inriktningarna där studenter som läser inriktning mot tidigare år är mer positiva än de studenter som läser med inriktning mot senare år. Det finns också skillnader mellan lärosäten.

Föreliggande rapport baseras på enkätsvar från den andra datainsamlingen som genomfördes hösten/vintern 2006. Syftet med rapporten är att undersöka i vilken grad studenterna upplever att lärarutbildningen stimulerat och bidragit till en optimal förberedelse inför deras kommande yrkesliv. För att undersöka detta har studenternas upplevelse av lärarutbildningens innehåll och organisation avseende områden som handlar om struktur, reflektion och integrering samt förebilder studerats. Med *struktur* avses information, klara kriterier och tydliga krav. Med *reflektion och integrering* avses utrymme för samtal och diskussion kring angelägna frågor kopplade både till teoretiska grunder och till praktisk yrkesutövning. Med *förebilder* avses lärare, både i den högskoleförlagda delen av utbildningen och i den verksamhetsförlagda delen, som i sin yrkesutövning fungerat som förebilder för studenterna.

3 Metod

3.1 Population och urval

Fyra datainsamlingar har genomförts inom LÄST-projektet. Den första skedda under senhösten 2005, med uppföljande undersökningar senhösten 2006 samt våren 2008 och våren 2009. Urvalsramen för studien utgjordes ursprungligen av de lärarstudenter som under hösten 2005 var registrerade på antingen (1) termin fem (av sju) i lärarutbildning med inriktning mot barnomsorg, förskola, förskoleklasser och grundskolans tidigare år på lärosäten med fler än 80 studenter på definierad inriktning, eller (2) termin sju (av nio) i lärarutbildning med inriktning mot grundskolans senare år och gymnasieskola på lärosäten med fler än 80 studenter på definierad inriktning. Undantag gjordes emellertid från kriteriet om att ingående lärosäten minst skulle ha 80 studenter på definierad inriktning. För studenter inriktade mot tidigare år ingick också Högskolan Dalarna och Högskolan i Skövde. Högskolan Dalarna ingick även för studenter inriktade mot senare år (Gustavsson et al 2007a).

Statistiska Centralbyrån (SCB) har utfört datainsamlingen på uppdrag av forskargruppen vid Karolinska Institutet. SCB har genomfört undersökningen som en postenkät med 3 påminnelser. SCB tog hösten 2005 ett uttag från Universitets- och högskoleregistret på lärarstudenter som hösten 2006 förväntades vara registrerade på sista terminen vid de renodlade inriktningarna (antingen tidigare år eller senare år) på lärarutbildningen. På basis av dessa registeruttag har adresser ur registret över totalbefolkningen (RTB) tagits ut och kontrollerats för att definierade deltagare finns i populationen.

Det andra datainsamlingstillfället, vars resultat avseende utbildningsinnehåll redovisas i föreliggande rapport, startades den 6:e oktober 2006 med en ny postenkät. Tre påminnelser skickades ut till dem som inte besvarat enkäten. Den första påminnelsen bestod av ett tack- och påminnelsekort och skickades ut den 19:e oktober 2006. Den andra och tredje påminnelsen var en enkätpåminnelse och gick ut den 14:e samt den 28:e november 2006. Insamlingen avslutades den 22:a december 2006. I Tabell 1 redovisas enkätinflödet för den andra datainsamlingen i jämförelse med den ursprungliga datainsamlingen.

Tabell 1. Enkätinflödet (i kumulativ procent) vid första och andra insamlingstillfället.

Kumulativ procent	2005/6	2006/7
Efter första utsändning	34.3	43.8
Efter tack- och påminnelsekort	55.2	63.7
Efter enkätpåminnelse	62.7	72.7
Totalt antal svar	69.1	77.8

3.2 Bortfall

Vid första datainsamlingstillfället gick enkäten ut till 4067 personer. Av dessa svarade 2809 (69.1 %) vilka kom att utgöra studiens kohort. Av de 2809 som ingick i kohorten svarade 2184 (77.8 %) i den andra datainsamlingen. Bland studenterna inriktade mot tidigare år var det 2027 studenter som ingick i kohorten och av dessa svarade 1585 (78.2 %) vid det andra datainsamlingstillfället. Av de 782 respondenter inriktade mot senare år som ingick i kohorten svarade 599 (76.6 %) vid det andra datainsamlingstillfället.

Orsaker till bortfall vid det första och andra datainsamlingstillfället redovisas i Tabell 2. Som framgår av tabellen fördelar sig orsakerna till bortfall lika vid de båda insamlingstillfällena.

Tabell 2. Orsaker till bortfall (som procent av det totala bortfallet) vid första och andra insamlingstillfället.

Av totalt bortfall	2005/6	2006/7
Ej avhörd	96.5	93.8
Avböjd medverkan	2.0	1.8
Utomlands/emigrerat	0.2	1.4
Postretur	1.3	2.4
Studerar inte på lärarutbildningen		0.6

Av intresse här var att analysera huruvida det fanns några skillnader mellan de som svarade och de som föll bort i samband med det andra datainsamlingstillfället. För att undersöka detta genomfördes inom LÄST-projektet en bortfallsanalys för att se om det fanns några bakomliggande förklaringar till eventuellt bortfall. I bortfallsanalysen ingick variabler som emellertid inte redovisas i denna rapport, för mer utförlig beskrivning av bortfallsanalysen och ingående variabler hänvisas till den tidigare rapporten (Gustavsson et al 2007a). Först jämfördes de olika utbildningsinriktningarna (tidigare år samt senare år) för att ta reda på om det fanns någon skillnad i svarsfrekvens som kunde tillskrivas utbildningsinriktning. Resultaten indikerade dock att det inte fanns något som tydde på detta. Efter detta delades materialet in i två grupper baserat på utbildningsinriktning. För att vidare undersöka skillnader rörande svarsfrekvenser undersöktes orsaker till bortfall för de båda grupperna i relation till kön, ålder, utbildningsort samt i relation till andra stress- och hälsorelaterade variabler uppmätta vid det första insamlingstillfället (exempelvis depressionssymtom, utbrändhet, självskattad hälsa samt upplevd press angående utbildnings- respektive yrkesval). Resultaten visade att för personer inriktade mot senare år svarade männen i mindre utsträckning än förväntat, i övrigt skilde sig inte svarsfrekvenserna åt inom denna grupp utifrån de valda kriterierna. För individer inriktade mot tidigare år tenderade personer över 35 år att svara i större utsträckning än förväntat. Ingen av stress- eller hälsoindikatorerna visade på något samband med bortfall vid andra datainsamlingstillfället.

3.3 Beskrivning av undersökningsgrupperna

Nedan ges en beskrivning av undersökningsgrupperna. Först redovisas karakteristika för gruppen av lärarstudenter som går inriktningen mot tidigare år. Efter detta redovisas samma uppgifter för gruppen som går inriktningen mot senare år.

Vid tidpunkten för starten av detta projekt erbjöd lärosätena en stor variation av utbildningsinriktningar. Bara inom framtida verksamhet med inriktning mot tidigare åldrar återfanns åtminstone 11 olika inriktningar. LÄST-projektet kom att avgränsa underlaget till de två största utbildningsinriktningarna, inriktning mot tidigare år (omfattande förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år), och inriktning mot senare år (omfattande grundskolans senare år och gymnasium). Avgränsning har förmodligen fått störst konsekvens för inkluderingen av studenter med inriktning mot senare år och lett till att denna studiegrupp till antalet är mindre än studiegruppen med den tidigare inriktningen (cirka 1 av 3 av studiedeltagarna går inriktningen mot senare år). Denna proportion avspeglar inte antalet lärare med olika inriktningar som examineras varje år där proportionen är nästan jämnt fördelad mellan de båda inriktningarna.

3.3.1 Lärarstudenter med inriktning mot tidigare år

De studenter som ingår i undersökningen går samtliga på den sista terminen av sin utbildning (termin 7). Totalt ingår 1585 studenter inriktade mot tidigare år i undersökningen. I Tabell 3 redovisas hur dessa 1585 studenter fördelar sig per lärosäte.

Tabell 3. Antal svarande redovisat per lärosäte.

Lärosäte	n
Göteborgs universitet	122
Högskolan Dalarna	32
Högskolan i Borås	46
Högskolan i Gävle	48
Högskolan i Jönköping	137
Högskolan i Kalmar	78
Högskolan i Skövde	36
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	53
Högskolan Kristianstad	142
Karlstads universitet	119
Linköpings universitet	87
Lärarhögskolan i Stockholm	167
Malmö högskola	224
Mittuniversitetet	53
Mälardalens högskola	51
Umeå universitet	61
Uppsala universitet	55
Växjö universitet	74
Totalt	1585

3.3.1.1 Kön och ålder

Bland studenterna inriktade mot tidigare år är 91.5 % kvinnor (se Tabell 4). Medelåldern för samtliga studenter är 29.6 år (29.5 år för kvinnor och 30.7 för män). Bland de tillfrågade studenterna var 32.7 % 24 år eller yngre, 41.3 % var mellan 25 och 34 år och 26.0 % var 35 eller äldre. Ett signifikant samband återfanns avseende ålderstruktur och könsfördelning ($\chi^2 = 6.136$; $p < 0.05$). Andelen män är större i den mellersta åldersgruppen (25-34) och andelen kvinnor är större i den yngsta åldersgruppen (≤ 24).

Tabell 4. Könsfördelning och ålderstruktur.

		Män	Kvinnor	Total n	%
Könsfördelning	Totalt n	134	1451	1585	
	%	8.5	91.5	100	
Ålderstruktur per kön					
≤ 24	N	32	486	518	32.7
25-34	N	67	588	655	41.3
≥ 35	N	35	377	412	26.0

Könsfördelningen per lärosäte redovisas i Tabell 5. Två lärosäten utmärker sig med signifikant högre andel män. Vid högskolorna i Dalarna och Malmö är andelen män högre än genomsnittet, 18.8 % respektive 14.7 %. Även vid Högskolan i Kalmar, samt universiteten i Karlstads och Umeå var andelen män över 10 %, samtidigt som andelen män var så låg som 0 % vid högskolan i Skövde. Ingen av dessa senare tre avvikelser kunde säkerställas statistiskt.

Tabell 5. Könsfördelning redovisat per lärosäte

Fördelning inom varje lärosäte (%)	Män	Kvinnor
Göteborgs universitet	4.9	95.1
Högskolan Dalarna	18.8	81.3
Högskolan i Borås	6.5	93.5
Högskolan i Gävle	6.3	93.8
Högskolan i Jönköping	5.8	94.2
Högskolan i Kalmar	12.8	87.2
Högskolan i Skövde	0	100.0
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	1.9	98.1
Högskolan Kristianstad	5.6	94.4
Karlstads universitet	10.1	89.9
Linköpings universitet	5.7	94.3
Lärarhögskolan i Stockholm	9.6	90.4
Malmö högskola	14.7	85.3
Mittuniversitetet	3.8	96.2
Mälardalens högskola	5.9	94.1
Umeå universitet	14.8	85.2
Uppsala universitet	5.5	94.5
Växjö universitet	8.1	91.9
Total	8.5	91.5
χ^2	36.375	
P	.004	

3.3.1.2 Övriga bakgrundsvariabler

Övriga bakgrundsvariabler som ingick i studien var invandrarbakgrund, föräldrars akademiska bakgrund, samt egen nuvarande familjesituation. En person bedömdes ha invandrarbakgrund om personen själv var född utomlands eller hade minst en förälder som var född utomlands. Det visade sig att 13.3 % av studenterna hade invandrarbakgrund. Det fanns ett signifikant samband mellan kön och invandrarbakgrund ($\chi^2 = 3.82$; $p < 0.05$). Fler män än kvinnor hade en invandrarbakgrund. Det fanns även ett signifikant samband mellan ålderstruktur och invandrarbakgrund ($\chi^2 = 10.766$; $p < 0.01$). Det var färre studenter med invandrarbakgrund i den yngsta åldersgruppen (≤ 24) och fler studenter med invandrarbakgrund i den äldre åldersgruppen (≥ 35).

Variationen per lärosäte av andelen studenter med invandrarbakgrund redovisas i Tabell 6. Andelen varierar signifikant mellan lärosätena med endast 6 % vid Högskolan i Kristianstad och en andel studenter med invandrarbakgrund på över 20 % vid tre lärosäten; Malmö högskola (21.1 %), Lärarhögskolan i Stockholm (24.1 %) och Uppsala Universitet (25.5 %).

Bland studenterna har 38.4 % minst en förälder med akademisk bakgrund, det vill säga högskoleexamen eller liknande. Ingen effekt återfanns för kön, däremot återfanns en signifikant effekt för ålderstruktur ($\chi^2 = 54.837$; $p < 0.01$). Det var fler studenter i de två yngre åldersgrupperna som hade föräldrar med akademisk bakgrund medan det var färre studenter som hade föräldrar med akademisk bakgrund i den äldsta åldersgruppen än vad som förväntades. I Tabell 6 redovisas även andelen studenter med akademisk bakgrund per lärosäte. Vid två lärosäten är andelen signifikant högre, Göteborgs universitet (57.9 %) och Lärarhögskolan i Stockholm (51.2 %).

Tabell 6. Andel studenter med invandrarbakgrund och akademisk bakgrund redovisat per lärosäte.

Fördelning inom varje lärosäte (%)	Invandrarbakgrund	Akademisk bakgrund
Göteborgs universitet	9.0	57.9
Högskolan Dalarna	9.4	25.8
Högskolan i Borås	11.1	26.7
Högskolan i Gävle	10.4	34.0
Högskolan i Jönköping	11.8	36.6
Högskolan i Kalmar	9.0	42.7
Högskolan i Skövde	2.8	32.4
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	11.3	36.5
Högskolan Kristianstad	6.3	31.9
Karlstads universitet	7.6	32.5
Linköpings universitet	12.6	31.4
Lärarhögskolan i Stockholm	24.1	51.2
Malmö högskola	21.1	35.6
Mittuniversitetet	5.7	40.4
Mälardalens högskola	13.7	27.5
Umeå universitet	5.0	37.9
Uppsala universitet	25.5	47.3
Växjö universitet	17.6	33.3
Total	13.3	38.4
χ^2	60.497	49.015
p	.000	.000

Bland de tillfrågade studenterna hade 79.7 % ett stadigvarande förhållande. Det var en större andel kvinnor än män än som har ett stadigvarande förhållande ($\chi^2=11.553$; $p<0.01$). Ser man till åldersgrupperna var det färre studenter i den yngsta åldersgruppen och fler i den äldre åldersgruppen som hade ett stadigvarande förhållande ($\chi^2 = 58.276$; $p<0.01$).

På frågan om egna barn svarade 37.2 % av respondenterna att de har egna barn. Inget samband återfanns mellan studenterna med barn och kön men däremot fanns det ett samband mellan studenterna med barn och de olika åldersgrupperna ($\chi^2= 861.554$; $p<0.01$). I de två första åldersgrupperna var det färre studenter som hade egna barn medan det var fler i den äldsta gruppen.

3.3.2 Lärare med inriktning mot senare år

De studenter som ingår i undersökningen går samtliga på den sista terminen av sin utbildning (termin 9). Totalt ingår 599 studenter inriktade mot senare år i undersökningen, dessa består av de studenter som ingår i kohorten och som har svarat vid det första datainsamlingstillfället. Fördelningen av dessa 599 studenter per lärosäte redovisas i Tabell 7.

Tabell 7. Antal svarande redovisat per lärosäte.

Lärosäte	n
Göteborgs universitet	72
Högskolan Dalarna	27
Högskolan i Halmstad	51
Högskolan i Jönköping	62
Högskolan Kristianstad	37
Karlstads universitet	52
Lunds universitet	70
Lärarhögskolan i Stockholm	33
Malmö högskola	38
Stockholms universitet	48
Umeå universitet	70
Växjö universitet	39
Totalt	599

3.3.2.1 Kön och ålder

Andelen kvinnliga studenter inriktade mot senare år är 67.1 % (se Tabell 8). Medelåldern är 29.0 år (28.6 för männen och 29.2 år för kvinnorna). Bland studenterna är 25.0 % 24 år eller yngre, 55.8 % är mellan 25 och 34 år och 19.2 % är 35 år eller äldre. Ett signifikant samband återfanns mellan kön och de olika åldersgrupperna ($\chi^2 = 6.339$; $p < 0.05$) där det framgick att det fanns fler män i den mellersta åldersgruppen (25-34).

Tabell 8. Könsfördelning och åldersstruktur.

		Män	Kvinnor	Total n	
Könsfördelning	Totalt n	197	402	599	
	%	32.9	67.1	100	
Åldersstruktur per kön					
≤24	N	43	107	150	25.0
25-34	N	124	210	334	55.8
≥35	N	30	85	115	19.2

I tabell 9 redovisas könsfördelning per lärosäte. Två lärosäten utmärker sig genom att andelen män är signifikant lägre, respektive högre än andelen totalt som är 32.9 %. Vid Högskolan i Halmstad är andelen män signifikant lägre 13.7 %, och vid Högskolan i Kristianstad är andelen män 54.1 %.

Tabell 9. Könsfördelning redovisat per lärosäte.

Fördelning inom varje lärosäte (%)	Män	Kvinnor
Göteborgs universitet	34.7	65.3
Högskolan Dalarna	44.4	55.6
Högskolan i Halmstad	13.7	86.3
Högskolan i Jönköping	24.2	75.8
Högskolan Kristianstad	54.1	45.9
Karlstads universitet	36.5	63.5
Lunds universitet	35.7	64.3
Lärarhögskolan i Stockholm	27.3	72.7
Malmö högskola	39.5	60.5
Stockholms universitet	22.9	77.1
Umeå universitet	42.9	57.1
Växjö universitet	23.1	76.9
Total	32.9	67.1
χ^2	28.7	
p	.003	

3.3.2.2 Övriga bakgrundsvariabler

Bland studenterna inriktade mot senare år visade det sig att 17.8 % har invandrabakgrund, det vill säga de är själva födda utomlands eller har minst en förälder som är född utomlands. Inget samband med kön återfanns för denna variabel. Ser man till åldersgrupperna så finns det emellertid ett samband mellan dessa och invandrabakgrund ($\chi^2 = 10.747$; $p < 0.01$) där det framgick att det var fler med invandrabakgrund i den äldsta åldersgruppen. I Tabell 10 redovisas andelen studenter med invandrabakgrund fördelat per lärosäte. Vid Lunds universitet är andelen signifikant högre, 27.1 % jämfört med andelen totalt som är 17.8 %. Andelen studenter med invandrabakgrund är högre, men skillnaden är inte statistiskt säkerställd, även vid Högskolan i Dalarna och vid Stockholms Universitet med över

25 %. Andelen är lägre, under 10 % vid universitetet i Göteborg och Umeå, men avvikelserna är bara statistiskt säkerställda för Umeå Universitet (5.7 %).

Bland studenterna har 47.8 % minst en förälder med akademisk bakgrund. Ingen effekt av kön återfanns. Rörande åldersgrupperna återfanns emellertid ett samband ($\chi^2 = 21.345$; $p < 0.01$). Det var en större andel i den mellersta åldersgruppen som hade föräldrar med akademisk bakgrund medan det var en mindre andel i den äldsta åldersgruppen. Som framgår i Tabell 10 varierar andelen studenter med akademisk bakgrund mellan lärosätena, men endast en avvikelse är statistiskt säkerställd. Vid Högskolan i Jönköping är andelen med akademisk bakgrund signifikant lägre med 30.6 % jämfört med andelen totalt som är 47.8 %.

Tabell 10. Andel studenter med invandrar- och akademisk bakgrund redovisat per lärosäte.

Fördelning inom varje lärosäte (%)	Invandrarbakgrund	Akademisk bakgrund
Göteborgs universitet	9.7	53.5
Högskolan Dalarna	25.9	37.0
Högskolan i Halmstad	22.0	40.8
Högskolan i Jönköping	21.0	30.6
Högskolan Kristianstad	16.7	54.3
Karlstads universitet	13.5	36.0
Lunds universitet	27.1	58.0
Lärarhögskolan i Stockholm	21.2	51.5
Malmö högskola	15.8	60.5
Stockholms universitet	25.5	54.3
Umeå universitet	5.7	52.9
Växjö universitet	17.9	38.9
Total	17.8	47.8
χ^2	19.6	22.0
p	0.051	.024

Bland studenterna rapporterade 77.9 % att de hade ett stadigvarande förhållande. Ett samband återfanns mellan kön och stadigvarande förhållande ($\chi^2 = 4.940$; $p < 0.05$) med en större andel kvinnor än män som hade ett stadigvarande förhållande. Inget samband fanns med de olika åldersgrupperna.

Av de tillfrågade studenterna uppgav 25.8 % att de har egna barn. Inget samband mellan kön och barn återfanns men däremot återfanns ett samband ($\chi^2 = 295.104$; $p < 0.01$) vilket visade att det var färre som hade barn i de två första åldersgrupperna och fler i den äldsta åldersgruppen.

3.4 Enkätinstrument

I denna rapport redovisas de frågor som ingick i den andra undersökningsomgången som utfördes under slutet på höstterminen 2006 och som behandlar studenternas upplevelse av innehåll och organisation avseende områden som handlar om struktur, reflektion och integrering samt förebilder under den högskoleförlagda utbildningen (HFU) och den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU). I Tabell 11-13 presenteras de frågor som använts i föreliggande rapport indelade efter respektive huvudområde.

Tabell 11. Frågor ur LÄST-enkät undersökningsomgång 2 som behandlar utbildningens innehåll och organisation indelade efter respektive huvudområde (här **Struktur**).

Huvudområde
Fråga
Struktur
Hur ofta har du fått den information du behövt för att kunna bedriva dina studier på ett tillfredställande sätt?
Hur ofta har du upplevt att det funnits klara kriterier för hur uppgifter och prestationer bedöms?
Hur ofta har du upplevt att kraven på dig som student varit klart och tydligt formulerade?
Hur ofta har ni blivit indelade i basgrupper eller studiegrupper för att arbeta med studieuppgifter under en längre tid, t ex under en hel kurs?
Lärarna på lärarutbildningen har haft god kunskap om utbildningens innehåll och upplägg.
Lärarna på lärarutbildningen har haft en gemensam syn på lärarutbildningen.
Lärarna på lärarutbildningen har haft en god kunskap om hur tillvaron ser ut för verksamma lärare idag.
Lärarna jag haft på ämnes/inriktningskurserna har haft god kunskap om lärarutbildningens innehåll och upplägg.
Har du haft verksamhetsförlagd utbildning (VFU) i din utbildning?
Min senaste VFU-placering kändes relevant i förhållande till vad jag tänker arbeta med som lärare i framtiden.
Informationen och kommunikationen mellan lärarutbildningen/högskolan och min VFU-skola fungerade bra.
Lärarutbildarna på min VFU- skola hade god kunskap om hur min utbildning är upplagd.
Lärarna på lärarutbildningen och lärarutbildarna på min VFU -skola hade gemensam syn på läraryrket.

Tabell 12. Frågor ur LÄST-enkät undersökningsomgång 2 som behandlar utbildningens innehåll och organisation indelade efter respektive huvudområde (här **Reflektion och integrering**).

Huvudområde
Fråga
Reflektion och integrering
Hur ofta har ämnesdidaktiska frågor behandlats i utbildningen?
Hur ofta har det förekommit praktiska övningar som t ex rollspel eller dramatiseringar för att ni studenter ska få ”pröva på” känsliga situationer som kan uppkomma i lärarbetet?
Hur ofta har du fått möjlighet att utveckla egna arbetssätt/ metoder som du känner att du kommer att ha nytta av i ditt framtida arbete som lärare?
Hur ofta har det förekommit schemalagda tillfällen i den högskoleförlagda delen av utbildningen (HFU) där ni diskuterat ert arbete under den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU)?
Hur ofta har det funnits utrymme i HFU att diskutera händelser och upplevelser under VFU som inte varit direkt koppade till uppgifter ni haft?
Hur ofta har det förekommit schemalagda tillfällen för handledning som gällt din kommande yrkesroll som lärare?
Mina kunskaper och erfarenheter fick utrymme i verksamheten på min senaste VFU- skola.
Jag fick möjlighet att pröva flera olika sätt att arbeta under min VFU, som jag kommer att ha nytta av i mitt framtida arbete som lärare.
Jag fick arbeta självständigt under min senaste VFU.

Tabell 13. Frågor ur LÄST-enkät undersökningsomgång 2 som behandlar utbildningens innehåll och organisation indelade efter respektive huvudområde (här **Förebilder**).

Förebilder
Lärarna på lärarutbildningen har gett mig en positiv bild av läraryrket.
Jag har mött lärare på lärarutbildningen som blivit förebilder för mig.
Lärarutbildarna på min VFU-skola gav mig en positiv bild av läraryrket
Jag mötte lärare under min VFU som har blivit förebilder för mig.

3.5 *Analys av data*

De flesta av frågorna som behandlar utbildningsinnehåll hade fyra svarsalternativ. För att förenkla presentationen har svarsskalorna dikotomiserats och delats in i svarskategorierna lågt (Sällan/Aldrig respektive Stämmer inte så bra/Stämmer inte alls) och högt (Ibland/Ofta respektive Stämmer ganska bra/Stämmer precis). Frågan rörande huruvida studenterna hade haft VFU under sin utbildning hade från början ett dikotomt svarsformat (Ja/Nej). Efter bearbetningen av svarsformatet har de olika svaren på frågorna jämförts mellan studenterna inriktade mot tidigare år och studenterna inriktade mot senare år. För att pröva om det förekom några signifikanta skillnader utbildningsinriktningarna emellan har χ^2 -analyser genomförts. Vidare har även χ^2 -analyser genomförts för att jämföra studenternas svar på lärosätetsnivå för att undersöka om det förekommer några skillnader lärosätena emellan. Dessa resultat presenteras övergripande i rapporten. För en mer detaljerad beskrivning hänvisas läsaren till appendix.

Vidare har jämförbara frågor som berör HFU respektive VFU ställts emot varandra för att undersöka om studenterna upplever att någon aspekt av utbildningen varit bättre eller sämre under HFU jämfört med VFU. Prövningen har genomförts med hjälp av ett McNemar's test (Siegel & Castellan Jr 1988).

4 Resultat

Samtliga resultat som redovisas nedan bygger på uppgifter från den andra datainsamlingen i LÄST-studien. Vid denna tidpunkt gick lärarstudenterna sin sista termin inom respektive program.

Först redovisas resultaten per utbildningsinriktning. I den mån skillnader föreligger mellan lärosäten så kommenteras detta övergripande. Slutligen jämförs resultaten mellan utbildningsinriktningarna. I appendix redovisas resultaten för respektive lärosäte samt resultaten av χ^2 -analyserna som genomförts för att undersöka om det föreligger signifikanta skillnader lärosätena emellan.

4.1 Lärarstudenter med inriktning mot tidigare år

4.1.1 Studenternas upplevelser av utbildningens innehåll och organisation

Nedan redovisas svaren på de frågor som behandlar lärarutbildningens innehåll och organisation avseende områden som handlar om *struktur, reflektioner och integrering* samt *förebilder* under HFU och VFU. Resultaten presenteras i Tabell 14 till Tabell 16.

4.1.1.1 Struktur (Tabell 14)

Rörande frågorna kopplade till struktur framgår det att studenterna är nöjda med de flesta aspekter. Emellertid framgår det även att det finns områden där det förekommer brister rörande strukturen för utbildningen. Dessa berör främst kommunikationsaspekter. Av svaren framgår att det verkar saknas en gemensam syn på både läraryrket och lärarutbildningen bland lärarutbildarna, att kunskapen om lärarutbildningen är dålig bland lärarutbildarna på VFU-skolorna samt att den direkta kommunikationen mellan högskolan och VFU-skolan fungerat dåligt.

Rörande lärarutbildarnas kunskap om utbildningens upplägg och innehåll framgår det att studenterna upplevde att kunskapen om detta var större bland lärarutbildarna under HFU jämfört med lärarutbildarna under VFU. Över 80 % av studenterna svarar att lärarna respektive ämneslärarna under HFU har haft god kunskap om utbildningens upplägg och innehåll. Motsvarande andel för lärarutbildarna under VFU var under 50 %. Denna skillnad är statistiskt signifikant.

Tabell 14. Procentandel som svarat ibland/ofta eller stämmer ganska bra/stämmer precis.

Huvudområde Fråga	Andel (%)
Struktur	
Hur ofta har du fått den information du behövt för att kunna bedriva dina studier på ett tillfredställande sätt?	92.8
Hur ofta har du upplevt att det funnits klara kriterier för hur uppgifter och prestationer bedöms?	82.2
Hur ofta har du upplevt att kraven på dig som student varit klart och tydligt formulerade?	83.3
Hur ofta har ni blivit indelade i basgrupper eller studiegrupper för att arbeta med studieuppgifter under en längre tid, t ex under en hel kurs?	89.3
Lärarna på lärarutbildningen har haft god kunskap om utbildningens innehåll och upplägg.	81.0
Lärarna på lärarutbildningen har haft en gemensam syn på lärarutbildningen.	46.3
Lärarna på lärarutbildningen har haft en god kunskap om hur tillvaron ser ut för verksamma lärare idag.	55.9
Lärarna jag haft på ämnes/inriktningskurserna har haft god kunskap om lärarutbildningens innehåll och upplägg.	82.8
Har du haft verksamhetsförlagd utbildning (VFU) i din utbildning?	99.5
Min senaste VFU-placering kändes relevant i förhållande till vad jag tänker arbeta med som lärare i framtiden.	95.6
Informationen och kommunikationen mellan lärarutbildningen/högskolan och min VFU-skola fungerade bra.	58.3
Lärarutbildarna på min VFU- skola hade god kunskap om hur min utbildning är upplagd.	48.4
Lärarna på lärarutbildningen och lärarutbildarna på min VFU -skola hade gemensam syn på läraryrket.	59.9

4.1.1.2 Reflektion och integrering (Tabell 15)

Angående frågorna kopplade till reflektion och integrering framgår det att studenterna är mer missnöjda med denna aspekt, framförallt rörande moment under HFU. Studenterna upplever att de i liten utsträckning har fått möjlighet att praktiskt öva känsliga situationer som kan uppstå i lärararbetet. De anser även att det inte har funnits utrymme för att utveckla och pröva egna metoder och arbetssätt som kan komma till nytta i det framtida lärararbetet. Vidare framgår det också att det inte har förekommit så många diskussioner om VFU som inte har varit uppgiftsrelaterade. Den fråga med lägst andel positiva svar berör dock schemalagd handledning rörande den kommande yrkesrollen där det framgår att inte ens femtedel har haft detta under HFU. Studenterna uppgav dock att ämnesdidaktiska frågor ofta behandlats under HFU samt att det under HFU ofta har förekommit diskussioner om arbetet under VFU, dessa verkar emellertid framförallt ha varit uppgiftsrelaterade. Svaren på frågorna kopplade till VFU inom detta område är överlag positiva.

Tabell 15. Procentandel som svarat ibland/ofta eller stämmer ganska bra/stämmer precis.

Huvudområde Fråga	Andel (%)
Reflektion och integrering	
Hur ofta har ämnesdidaktiska frågor behandlats i utbildningen?	84.6
Hur ofta har det förekommit praktiska övningar som t ex rollspel eller dramatiseringar för att ni studenter ska få ”pröva på” känsliga situationer som kan uppkomma i lärarbetet?	52.1
Hur ofta har du fått möjlighet att utveckla egna arbetssätt/ metoder som du känner att du kommer att ha nytta av i ditt framtida arbete som lärare?	54.6
Hur ofta har det förekommit schemalagda tillfällen i den högskoleförlagda delen av utbildningen (HFU) där ni diskuterat ert arbete under den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU)?	71.3
Hur ofta har det funnits utrymme i HFU att diskutera händelser och upplevelser under VFU som inte varit direkt koppade till uppgifter ni haft?	47.5
Hur ofta har det förekommit schemalagda tillfällen för handledning som gällt din kommande yrkesroll som lärare?	17.6
Mina kunskaper och erfarenheter fick utrymme i verksamheten på min senaste VFU- skola.	91.4
Jag fick möjlighet att pröva flera olika sätt att arbeta under min VFU, som jag kommer att ha nytta av i mitt framtida arbete som lärare.	88.5
Jag fick arbeta självständigt under min senaste VFU.	93.0

4.1.1.3 Förebilder (Tabell 16)

Rörande frågorna kopplade till området förebilder framgår det att studenterna upplevde att lärarutbildarna under både HFU och VFU hade gett dem en positiv bild av läraryrket samt att de i större utsträckning har funnit personer de ser som förebilder under VFU jämfört med HFU. Andelen studenter som svarade att lärare under HFU gett en positiv bild av läraryrket var 87 %, medan andelen är 93 % för motsvarande fråga avseende lärarutbildarna under VFU. Skillnaden är statistiskt signifikant. Skillnaden var också statistiskt signifikant mellan andelen som mött lärare som blivit förebilder under HFU respektive under VFU där andelen var 69 % respektive 83 %.

Tabell 16. Procentandel som svarat ibland/ofta eller stämmer ganska bra/stämmer precis.

Huvudområde Fråga	Andel (%)
Förebilder	
Lärarna på lärarutbildningen har gett mig en positiv bild av läraryrket.	87.0
Jag har mött lärare på lärarutbildningen som blivit förebilder för mig.	69.4
Läraryrket på min VFU-skola gav mig en positiv bild av läraryrket	92.5
Jag mötte lärare under min VFU som har blivit förebilder för mig.	83.2

4.1.2 Lärosätesskillnader

Generellt gäller att variationerna mellan lärosätena är stor för studenter med inriktning mot tidigare år. Av de totalt 18 lärosätena visar alla med ett undantag signifikant avvikelse för någon av frågorna. För frågan om man anser att senaste VFU- placering kändes relevant fanns inga signifikanta skillnader mellan lärosäten. Det är få signifikanta skillnader mellan lärosätena för frågor som avser avsnittet struktur. Flest skillnader förekommer för frågor som rör reflektion och integrering. Resultaten för χ^2 -analyserna av lärosätesskillnader redovisas i appendix.

4.2 Lärarstudenter med inriktning mot senare år

4.2.1 Studenternas upplevelser av utbildningens innehåll och organisation

Nedan redovisas svaren på de frågor som ingår i LÄST- enkäten som behandlar lärarutbildningens innehåll och organisation avseende områden som handlar om *struktur, reflektion och integrering* samt *förebilder* under HFU och VFU. Resultat presenteras i Tabell 17 till Tabell 19.

4.2.1.1 Struktur (Tabell 17)

Även för studenterna inriktade mot senare åldrar så framgår det att de överlag är nöjda med de flesta aspekter rörande utbildningens struktur. Åter igen är det dock frågorna gällande kommunikationsaspekterna som pekar på brister med utbildningen. Även här verkar det som att det saknas en gemensam syn på både läraryrket och lärarutbildningen bland lärarutbildarna, att kunskapen om lärarutbildningen är dålig bland lärarutbildarna på VFU-skolorna samt att den direkta kommunikationen mellan högskolan och VFU-skolan fungerat dåligt.

Även bland dessa studenter förekom det en signifikant skillnad mellan upplevelsen av lärarutbildarnas kunskap om utbildningens upplägg och innehåll. Andelen studenter totalt som anser att lärarutbildarna under HFU haft god kunskap om utbildningens innehåll och upplägg var 66 %. Motsvarande andel för lärarutbildarna under VFU var 48 %. Skillnaden är statistiskt signifikant.

4.2.1.2 Reflektion och integrering (Tabell 18)

I likhet med studenterna inriktade mot tidigare åldrar framgår det att studenterna är mer missnöjda med denna aspekt av sin utbildning, framförallt rörande moment under HFU. Svarsmönstret för studenterna inriktade mot senare år är likt det för studenterna inriktade mot tidigare år med undantaget att dessa studenter i relativt låg utsträckning uppger att det förekommit diskussioner under HFU gällande arbetet under VFU, det vill säga mer uppgiftsrelaterade diskussioner. Studenterna uppgav dock att ämnesdidaktiska frågor relativt ofta behandlats under HFU. Frågan med lägst andel positiva svar berör även för dessa studenter schemalagd handledning rörande den kommande yrkesrollen där det framgår att inte ens en sjättedel har haft detta under HFU. Svaren på frågorna kopplade till VFU inom detta område är genomgående positiva.

Tabell 17. Procentandel som svarat ibland/ofta eller stämmer ganska bra/stämmer precis.

Huvudområde Fråga	Andel (%)
Struktur	
Hur ofta har du fått den information du behövt för att kunna bedriva dina studier på ett tillfredställande sätt?	91.1
Hur ofta har du upplevt att det funnits klara kriterier för hur uppgifter och prestationer bedöms?	75.9
Hur ofta har du upplevt att kraven på dig som student varit klart och tydligt formulerade?	77.5
Hur ofta har ni blivit indelade i basgrupper eller studiegrupper för att arbeta med studieuppgifter under en längre tid, t ex under en hel kurs?	71.0
Lärarna på lärarutbildningen har haft god kunskap om utbildningens innehåll och upplägg.	71.8
Lärarna på lärarutbildningen har haft en gemensam syn på lärarutbildningen.	39.3
Lärarna på lärarutbildningen har haft en god kunskap om hur tillvaron ser ut för verksamma lärare idag.	45.0
Lärarna jag haft på ämnes/inriktningskurserna har haft god kunskap om lärarutbildningens innehåll och upplägg.	65.6
Har du haft verksamhetsförlagd utbildning (VFU) i din utbildning?	98.7
Min senaste VFU-placering kändes relevant i förhållande till vad jag tänker arbeta med som lärare i framtiden.	90.4
Informationen och kommunikationen mellan lärarutbildningen/högskolan och min VFU-skola fungerade bra.	53.6
Lärarutbildarna på min VFU- skola hade god kunskap om hur min utbildning är upplagd.	48.3
Lärarna på lärarutbildningen och lärarutbildarna på min VFU -skola hade gemensam syn på läraryrket.	47.8

Tabell 18. Procentandel som svarat ibland/ofta eller stämmer ganska bra/stämmer precis.

Huvudområde Fråga	Andel (%)
Reflektion och integrering	
Hur ofta har ämnesdidaktiska frågor behandlats i utbildningen?	70.5
Hur ofta har det förekommit praktiska övningar som t ex rollspel eller dramatiseringar för att ni studenter ska få "pröva på" känsliga situationer som kan uppkomma i lärararbetet?	28.3
Hur ofta har du fått möjlighet att utveckla egna arbetssätt/ metoder som du känner att du kommer att ha nytta av i ditt framtida arbete som lärare?	43.3
Hur ofta har det förekommit schemalagda tillfällen i den högskoleförlagda delen av utbildningen (HFU) där ni diskuterat ert arbete under den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU)?	58.6
Hur ofta har det funnits utrymme i HFU att diskutera händelser och upplevelser under VFU som inte varit direkt koppade till uppgifter ni haft?	42.2
Hur ofta har det förekommit schemalagda tillfällen för handledning som gällt din kommande yrkesroll som lärare?	13.6
Mina kunskaper och erfarenheter fick utrymme i verksamheten på min senaste VFU- skola.	85.5
Jag fick möjlighet att pröva flera olika sätt att arbeta under min VFU, som jag kommer att ha nytta av i mitt framtida arbete som lärare.	79.5
Jag fick arbeta självständigt under min senaste VFU.	88.7

4.2.1.3 Förebilder (Tabell 19)

Även för frågorna kopplade till området förebilder är svarsmonstret det samma som för studenterna inriktade mot tidigare år. Studenterna upplevde att lärarutbildarna under både HFU och VFU hade gett dem en positiv bild av läraryrket samt att de i större utsträckning har funnit personer de ser som förebilder under VFU jämför med HFU.

Däremot upplever studenterna att lärarna på lärarutbildningen i höge grad har gett en positiv bild av läraryrket, 72 %. För motsvarande fråga avseende lärarutbildarna på VFU-skolan anger hela 88 % att de gett en positiv bild av läraryrket. Skillnaden är statistiskt säkerställd. Studenterna har även i högre grad funnit lärare som blivit förebilder under VFU, 76 %, jämfört med 61 % som har gjort det under HFU. Även den skillnaden är statistiskt säkerställd.

Tabell 19. Procentandel som svarat ibland/ofta eller stämmer ganska bra/stämmer precis.

Huvudområde	Andel (%)
Fråga	
Förebilder	
Lärarna på lärarutbildningen har gett mig en positiv bild av läraryrket.	71.5
Jag har mött lärare på lärarutbildningen som blivit förebilder för mig.	61.0
Lärarutbildarna på min VFU-skola gav mig en positiv bild av läraryrket	87.6
Jag mötte lärare under min VFU som har blivit förebilder för mig.	76.3

4.2.2 Lärosätesskillnader

Variationerna mellan lärosätena är mindre för studenterna med inriktning mot senare år jämfört med studenter med inriktning mot tidigare år. Vid 3 av de totalt 12 lärosätena förekommer inga signifikanta avvikelser och vid ytterligare 4 förekommer två eller färre avvikelser på de totalt 26 frågorna om studenternas upplevelse av utbildningens innehåll och organisation. Signifikanta skillnader lärosätena emellan finns för ungefär hälften av frågorna. Resultaten för χ^2 -analyserna av skillnader mellan lärosätena redovisas i appendix.

4.3 Jämförelser mellan de båda utbildningsinriktningarna

Nedan redovisas resultaten för samtliga studenter uppdelat på respektive utbildningsinriktning för att undersöka om det förekommer några statistiskt signifikanta skillnader mellan studenter inriktade mot tidigare respektive senare år. Först jämförs inriktningarna demografiskt och sedan utifrån de frågor som berör struktur, reflektion och integrering samt förebilder.

4.3.1 Demografisk beskrivning

Som framgår av Tabell 20 så skiljer sig de olika utbildningsinriktningarna åt i nästan varje demografisk variabel. De egenskaper där det föreligger störst skillnader är kön, andel som har egna barn, och andel som har föräldrar med akademisk bakgrund. Vid en jämförelse av de båda inriktningarna framgår det att gruppen av studenter med inriktning mot tidigare år procentuellt sett består av betydligt fler kvinnor, färre med invandrarbakgrund, färre vars föräldrar har akademisk bakgrund, och fler som har egna barn.

Tabell 20. Redovisning av demografiska variabler angivet i procentandel per utbildningsinriktning.

Bakgrundsvariabel	Tidigare år	Senare år	Totalt	χ^2
Kön (kvinnor)	91.5	67.1	84.8	201.832**
Åldersgrupp				
≤24	32.7	25.0	30.6	36.615**
25-34	41.3	55.8	45.3	
≥35	26.0	19.2	24.1	
Invandrarbakgrund (Ja)	13.3	17.8	14.5	7.041**
Akademisk bakgrund (Ja)	38.4	47.8	41.0	15.525**
Stadigvarande förhållande (Ja)	79.7	77.9	79.2	.848
Har egna barn (Ja)	37.2	25.8	34.1	23.866**

** $p \leq .01$

4.3.2 Frågor om utbildningsinnehåll

Som framgår av Tabell 21 upplever studenterna inom de båda inriktningarna ungefär samma styrkor och svagheter med sin utbildning. Den skillnad som är framträdande är emellertid att studenterna med inriktning mot tidigare år överlag mer nöjda med samtliga aspekter av sin utbildning och statistiskt signifikanta skillnader återfanns för merparten av frågorna. Emellertid förekom det inga signifikanta skillnader mellan utbildningsinriktningarna för fyra av frågorna. Båda utbildningsinriktningarna har hög andel som fått den information som behövs för att bedriva studierna på ett tillfredsställande sätt (93 % respektive 91 %) samt har haft VFU under sin utbildning (100 % respektive 99 %). Båda inriktningarna har däremot lägre andel som anser att kommunikation mellan högskolan och VFU-skolan fungerat bra (58 % respektive 54 %) samt att lärarutbildarna på VFU-skolan hade god kunskap om hur utbildningen är upplagd (48 % respektive 48 %).

Tabell 21. Jämförelse rörande struktur, reflektion och integrering samt förebilder mellan studenter inriktade mot tidigare år respektive senare år. Procentandel som svarat ibland/ofta eller stämmer ganska bra/stämmer precis.

Huvudområde Fråga	Tidigare år	Senare år	Totalt	χ^2
Struktur				
Hur ofta har du fått den information du behövt för att kunna bedriva dina studier på ett tillfredsställande sätt?	92.8	91.1	92.4	1.396
Hur ofta har du upplevt att det funnits klara kriterier för hur uppgifter och prestationer bedöms?	82.2	75.9	80.6	9.079**
Hur ofta har du upplevt att kraven på dig som student varit klart och tydligt formulerade?	83.3	77.5	81.9	8.031**
Hur ofta har ni blivit indelade i basgrupper eller studiegrupper för att arbeta med studieuppgifter under en längre tid, t ex under en hel kurs?	89.3	71.0	84.7	91.498**
Lärarna på lärarutbildningen har haft god kunskap om utbildningens innehåll och upplägg.	81.0	71.8	78.7	18.136**

Huvudområde Fråga	Tidigare år	Senare år	Totalt	χ^2
Lärarna på lärarutbildningen har haft en gemensam syn på lärarutbildningen.	46.3	39.3	44.5	6.954**
Lärarna på lärarutbildningen har haft en god kunskap om hur tillvaron ser ut för verksamma lärare idag.	55.9	45.0	53.2	17.190**
Lärarna jag haft på ämnes/inriktningskurserna har haft god kunskap om lärarutbildningens innehåll och upplägg.	82.8	65.6	78.5	62.206**
Har du haft verksamhetsförlagd utbildning (VFU) i din utbildning?	99.5	98.7	99.3	3.035
Min senaste VFU-placering kändes relevant i förhållande till vad jag tänker arbeta med som lärare i framtiden.	95.6	90.4	94.3	17.108**
Informationen och kommunikationen mellan lärarutbildningen/högskolan och min VFU-skola fungerade bra.	58.3	53.6	57.1	3.191
Lärarutbildarna på min VFU- skola hade god kunskap om hur min utbildning är upplagd.	48.4	48.3	48.4	.002
Lärarna på lärarutbildningen och lärarutbildarna på min VFU -skola hade gemensam syn på läraryrket.	59.9	47.8	56.9	21.108**
Reflektion och integrering				
Hur ofta har ämnesdidaktiska frågor behandlats i utbildningen?	84.6	70.5	81.0	45.495**
Hur ofta har det förekommit praktiska övningar som t ex rollspel eller dramatiseringar för att ni studenter ska få ”pröva på” känsliga situationer som kan uppkomma i läraryrket?	52.1	28.3	46.1	80.714**

Huvudområde Fråga	Tidigare år	Senare år	Totalt	χ^2
Hur ofta har du fått möjlighet att utveckla egna arbetssätt/ metoder som du känner att du kommer att ha nytta av i ditt framtida arbete som lärare?	54.6	43.3	51.8	18.016**
Hur ofta har det förekommit schemalagda tillfällen i den högskoleförlagda delen av utbildningen (HFU) där ni diskuterat ert arbete under den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU)?	71.3	58.6	68.1	26.021**
Hur ofta har det funnits utrymme i HFU att diskutera händelser och upplevelser under VFU som inte varit direkt koppade till uppgifter ni haft?	47.5	42.2	46.2	4.015*
Hur ofta har det förekommit schemalagda tillfällen för handledning som gällt din kommande yrkesroll som lärare?	17.6	13.6	16.6	4.019*
Mina kunskaper och erfarenheter fick utrymme i verksamheten på min senaste VFU- skola.	91.4	85.5	89.9	13.421**
Jag fick möjlighet att pröva flera olika sätt att arbeta under min VFU, som jag kommer att ha nytta av i mitt framtida arbete som lärare.	88.5	79.5	86.2	23.478**
Jag fick arbeta självständigt under min senaste VFU.	93.0	88.7	92.0	8.857**
Förebilder				
Lärarna på lärarutbildningen har gett mig en positiv bild av läraryrket.	87.0	71.5	83.1	60.998**
Jag har mött lärare på lärarutbildningen som blivit förebilder för mig.	69.4	61.0	67.3	11.372**
Lärarutbildarna på min VFU-skola gav mig en positiv bild av läraryrket	92.5	87.6	91.2	10.243**

Resultat

Huvudområde Fråga	Tidigare år	Senare år	Totalt	χ^2
Jag mötte lärare under min VFU som har blivit förebilder för mig.	83.2	76.3	81.5	11.012**

** $p \leq .01$; * $p \leq .05$

5 Sammanfattning

En landsomfattande longitudinell studie av lärarstudenter och deras hälsoutveckling inleddes 2005 (Gustavsson et al 2007a). Studien kallas "Lärares Tillvaro i Utbildning och Arbete" (LÄST) och har samma syfte som motsvarande studie av sjuksköterskestudenter (Gustavsson et al 2007b) som inleddes 2002 (LUST-studien). Bakgrunden till båda projekten var de ökade sjukskrivningstalen i Sverige där yrkesgrupperna lärare och sjuksköterskor enligt arbetsmiljöstatistik och sjukskrivningstal utgjorde särskilt utsatta grupper (Gustavsson & Rudman 2008). Mot denna bakgrund och det faktum att skolan kan ses som landets största arbetsplats ter det sig angeläget att studera lärarstudenter/lärare som yrkesgrupp ur ett arbetslivspsykologiskt hälsoperspektiv.

Urvalsramen till LÄST-studien utgjordes ursprungligen av de lärarstudenter som under hösten 2005 var registrerade på antingen (1) termin fem av sju i lärarutbildningen med inriktning mot barnomsorg, förskola, förskoleklasser och grundskolans tidigare år, eller (2) termin sju (av nio) i lärarutbildningen med inriktning mot grundskolans senare år och gymnasieskola. I huvudsak ingår lärosäten med fler än 80 studenter på definierad inriktning. Det innebär att 18 lärosäten med totalt 1585 studenter med inriktning mot tidigare år och 12 lärosäten med 599 studenter med inriktning mot senare år ingår i studien. Svarefrekvensen vid första datainsamlingen var 69.1 % vilka utgjorde kohorten, av dessa svarade 77.8 % på den uppföljande mätningen. Föreliggande rapport baseras på enkätsvar från datainsamling nummer två som genomfördes hösten/vintern 2006.

Fokus i rapporten ligger på studenternas upplevelse av lärarutbildningens innehåll och organisation avseende områden som handlar om struktur, reflektion och integrering samt förebilder under den högskoleförlagda utbildningen (HFU) och den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU). Nedan kommenteras resultat för hela gruppen (n= 2184) d.v.s. nivåerna över de två utbildningsinriktningarna och sedan kommenteras skillnaderna mellan inriktningarna mot tidigare respektive senare år samt variationer mellan lärosätena.

5.1 Resultat där inriktningarna rapporterar liknade styrkor och svagheter

Överlag är studenterna nöjda med utbildningens struktur. Grundläggande förutsättningar har funnits för att klara studierna på ett tillfredsställande sätt i form av information, klara kriterier för bedömning och tydligt formulerade krav. De allra flesta har också haft VFU som känts relevant för det framtida arbetet som lärare. Det finns dock områden där studenterna rapporterar brister vad gäller struktur och det gäller främst kommunikationsaspekter. Samverkan mellan högskolan och VFU-skolan verkar inte fungera bra och studenterna rapporterar brister vad gäller samsyn och kunskap hos lärarna om läraryrket och lärarutbildningen. Brister rapporteras också gällande kunskapen hos lärarna på lärarutbildningen om hur tillvaron ser ut för yrkesverkamma lärare idag.

Studenterna är mer missnöjda med utrymmet under utbildningen för reflektion och integrering av frågor kopplade till både teoretiska grunder och praktisk yrkesutbildning. Det gäller främst moment under HFU. Ämnesdidaktiska frågor har behandlats relativt ofta under HFU, men det är främst under VFU som studenterna upplever att de har fått pröva och utveckla färdigheter. Få har under HFU haft organiserade tillfällen att reflektera kring allmänna upplevelser från VFU och kring den kommande yrkesrollen som lärare.

Läro-utbildarna vid både högskolan och VFU-skolan har förmedlat en positiv bild av läraryrket. Lärare som blivit förebilder har studenterna i högre utsträckning mött under VFU.

5.2 Resultat som speglar skillnader mellan utbildningsinriktningarna

De båda utbildningsinriktningarna skiljer sig åt vad gäller demografiska avseenden. Av studenterna med inriktning mot tidigare år är betydligt fler kvinnor, de är färre med invandrarbakgrund, färre vars föräldrar har akademisk bakgrund, och de är fler som har egna barn. Generellt var studenter med inriktning mot tidigare år mer nöjda med utbildningens innehåll och organisation. Skillnaden var statistiskt signifikant för merparten av frågorna.

5.3 Skillnader mellan lärosäten

Variationen mellan lärosätena är stor för studenter med inriktning mot tidigare år. Av de totalt 18 lärosätena har alla lärosäten utom ett lärosäte signifikant avvikelser för någon av de 26 frågor som analyserats. Det är mindre skillnader mellan lärosätena för frågor som avser struktur, att grundläggande förutsättningar funnits för att klara studierna på ett tillfredsställande sätt.

Variationerna mellan lärosätena är mindre för studenterna med inriktning mot senare år. Vid 4 av de totalt 12 lärosätena förekommer inga signifikanta avvikelser och vid ytterligare 4 förekommer 2 eller färre avvikelser för de totalt 26 frågorna om studenternas upplevelse av utbildningens innehåll och organisation.

Det ligger nära till hands att förstå dessa skillnader utifrån att de avspeglar de olika lärosätenas upplägg på läro-utbildningen, kursernas kvalitet, hur väl de lyckats integrera utbildningens olika delar, skillnader i lärarkompetens eller samarbetsklimat mellan olika involverade parter. Skillnader mellan lärosätena skulle även kunna tillskrivas studentgruppernas olika sammansättning. De förutsättningar för genomförandet av studierna som studenterna bär med sig, i form av tidigare erfarenheter från studier eller arbetsliv, livserfarenhet, studievana, kompetensnivåer, kan komma att karakterisera olika studentgrupper och utgöra den egentliga orsaken till de skillnader vi ser mellan lärosätena. En ytterligare orsak till de uppkomna skillnaderna mellan lärosätena kan avspegla interaktionen mellan lärosätets unika upplägg och selektionen av studenter som söker sig till specifika lärosäten. En fullständig vetenskaplig analys av de frågor som behandlats i denna

rapport behöver samtidigt inkludera såväl analyser av studentkaraktistika som lärosäteskaraktistika (Rumberger & Palardy 2004).

5.4 Sammanfattande diskussion

Utifrån vårt psykologiska perspektiv genomsyras följande rapport av antagandet att en utbildning som är väl strukturerad, som ger studenterna den information och vägledning som krävs för lyckade studier, som erbjuder utbildningsmoment där studenten stimuleras i sin professionella utveckling och som erbjuder förebilder för yrkesmässig växt, erbjuder studenten optimala förutsättningar för framväxandet av en stark tilltro till sin kompetens och sina möjligheter. I rapporten har vi valt ut sådana faktorer som vi enligt social-kognitiv teori (Bandura 1997) anser utgöra aspekter av utbildning som stimulerar utvecklingen av professionell tilltro. Detta antagande är dock inte prövat i rapporten utan ska ses som den begreppsmässiga ram som guidar vår forskning och de tolkningar som vi lägger på resultaten.

Bedömningen är att studenterna uppfattar att många av de grundläggande förutsättningarna finns. Detta karakteriseras av bra information, klara kriterier och tydligt formulerade krav. Alltså, en tydlig struktur kännetecknar i hög utsträckning deras utbildningsgång. Lärarna både på högskolan och ute i verksamheten förmedlar en positiv bild av yrket och uppfattas som förebilder, dock gäller detta i högre grad för den verksamhetsförlagda utbildningen. De verksamhetsförlagda momenten har varit relevanta och studenterna upplever att de fått pröva sina färdigheter och diskutera arbetssätt i den verksamhetsförlagda utbildningen. Allt detta pekar åt att lärarstudenterna erbjuds en bra utbildningsmiljö där chanserna till egen utveckling är goda. Båda utbildningsinriktningarna kännetecknas av dessa förutsättningar. Det genomgående intrycket är dock att förutsättningarna beskrivs som bättre för inriktningen mot tidiga åldrar och studenterna som läser med inriktning mot senare åldrar skattar konsekvent uppfyllelsen generellt lägre. Konsekvensen av detta kan bli att lärarstudenterna i denna senare inriktning inte utvecklar samma tydliga yrkesroll och starka tilltro till sina möjligheter som studenterna som läser mot den tidiga inriktningen. En direkt empirisk prövning av denna tolkning ligger inte inom ramen för denna rapport. Kommande rapporter som avser presentera resultat om studenternas upplevda yrkesförberedelse och kompetens förmodas dock ge oss mer underlag för utredning av denna fråga.

Studenterna beskriver att det är ett tydligt glapp mellan HFU och VFU vad gäller synen på lärarutbildningen och synen på läraryrket. Undervisningen på HFU ger mindre koppling till framtida arbetsuppgifter och sällan erbjuds handledning för utveckling av yrkesrollen. Kommunikationen mellan HFU och VFU är inte optimal och VFU lärarna har inte en optimal kunskap om lärarutbildningen. Inte heller har HFU lärarna god kunskap om hur tillvaron ser ut för yrkesverksamma lärare idag. Bristande kommunikation och bristande samsyn mellan HFU och VFU om utbildningen rapporteras av båda studiegrupperna. Denna spänning är väl till viss del förutsedd eftersom den är inbyggd i själva reformen om den nya lärarutbildningen (Regeringen 2000). Här anses den nya generationens lärare, genom sin nya lärarutbildning, vara de som reformerar den svenska skolan framöver. Men för den

enskilde studenten blir detta glapp något denne återkommande har att hantera i flera olika utbildningssammanhang och en påtaglig osäkerhet om centrala aspekter i lärarrollen kan bli en möjlig konsekvens. Viktigt att påpeka är också att problemen igen verkar än mer uttalade inom inriktningen mot senare år. Det tycks alltså vara så att i de avseenden där studenterna i den sena inriktningen rapporterar goda förutsättningar, så rapporterar samtidigt studenterna inom den tidiga inriktningen än bättre förutsättningar. När dessa studenter inom den tidiga inriktningen lyfter fram problemområden, då rapporterar samtidigt lärarstudenterna i den sena inriktningen dessa problem som än mer uttalade.

Högskoleverket publicerade 2008 sin senaste kvalitetsgranskning av lärarutbildningarna i Sverige (Högskoleverket 2008). Den huvudsakliga kritiken gällde bristen på forskarutbildade lärare (inom HFU), bristen på progress och kravnivåer inom det allmänna utbildningsområdet, problem med innehåll, progression och kravnivåer inom vissa ämnesområden, samt brister i vetenskaplig skolning (i samband med examensuppsatser). Resultaten från LÄST-studien omfattar ju inte flera av dessa områden, men vi kan ändå se att resultat från Högskoleverkets utvärdering och LÄST-projektet sammanfaller i flera avseenden. Enligt Högskoleverkets utvärdering 2008 fanns det på de flesta lärosäten problem med integreringen av lärarutbildningens högskoleförlagda och verksamhetsförlagda delar. Omfattningen av VFU skiljde sig också mellan olika lärosäten. Tillräcklig VFU och länkning av erfarenheterna från verksamheten in i undervisningen anses samtidigt vara en viktig förutsättning för en god professionsutbildning som förbereder studenterna för konkret yrkesverksamhet. Det rapporteras även om upplevd osäkerhet inför hur man går tillväga i den praktiska undervisningen då man fått för liten möjlighet att pröva och följa upp olika tillvägagångssätt och metodiska kunskaper (Högskoleverket 2008).

I LÄST-projektets rapport om lärares reflektioner kring övergången mellan utbildning och yrkesliv (Djordjevic et al 2009) undersöks de svar som studiedeltagare i LÄST-studiens fjärde enkätundersökning delade med sig av efter två år i yrkeslivet. Svaren var skrivna i fri text utifrån en öppet ställd fråga kring faktorer som kunde underlätta övergången mellan utbildning och yrkesliv. I rapporten framkommer att många upplevde ett glapp mellan utbildningens fokus och den verklighet man arbetade i som lärare. En stor del av svaren som berörde utbildningen handlade om att man fått otillräcklig förberedelse för många aspekter av yrkesprofessionen som lärare. De svarande rapporterade bristande färdigheter inom områden som betygsättning och bedömning, arbete utifrån läroplan, konflikthantering, hantering av möten och föräldrakontakter samt praktiskt användbara pedagogiska och didaktiska färdigheter. De som i sina svar berörde VFU menade genomgående att denna utbildningsdel kunde ha haft större plats i utbildningen. Detta kan speglas mot de olika skillnaderna mellan HFU och VFU, det bristande stödet i utvecklingen av yrkesrollen samt det otillräckliga utrymmet att öva på känsliga situationer och pröva arbetssätt och metoder som framkommer i föreliggande studie.

Hur ska man förstå lärosätesskillnaderna som presenteras i föreliggande rapport? Vad är det för bakomliggande fenomen som skapar dessa skillnader? En tolkning kan vara att lärosätena har lyckats olika bra med att strukturera lärarutbildningen och få momenten tydligt kopplade till varandra. Olika resultat i detta arbete torde få konsekvenser för studenternas utbildning. En annan tolkning kan vara att de skillnader vi ser inte är direkta lärosätesskillnader utan gruppskillnader (Bandura 2000). En studentgrupp kan via ett kollektivt ansvar och engagemang påverka och driva sin utbildning. En studentgrupp som inte kommer samman och gemensamt axlar ansvaret för sin utbildning blir mer passiva och tar inte gemensamma initiativ. Med föreliggande design kan vi inte effektivt pröva vilken av tolkningarna som är mest giltig. De båda tolkningarna behöver ju inte heller vara oförenliga. Ett välstrukturerat och välplanerat utbildningsprogram skapar förstås förutsättningar för ovan beskrivna positiva gruppprocesser. På samma sätt är förutsättningar för dessa positiva gruppprocesser mindre optimala vid ett lärosäte där lärarutbildningen kanske är splittrad och olika företrädare drar åt olika håll.

Kommande rapporter från LÄST- studien kommer att avhandla såväl studieklimat som studenternas uppfattningar om sin yrkesförberedelse och kompetens. Vi kommer i framtida rapporter att pröva föreliggande studies antagande om hur olika förutsättningar samvarierar med studenternas utveckling av en tydligt utmejslad kompetens och en stark tilltro till de personliga möjligheterna att agera utifrån denna kompetens.

5.5 Reservationer

Även om dessa resultat bidrar till att belysa och öka förståelsen av viktiga aspekter av lärarstudenternas situation och deras utbildning så finns det även problem med undersökningen som begränsar de slutsatser och generaliseringar som kan dras.

Föreliggande data som har redovisats här bygger på självskattningar från studenterna. För att förenkla presentationen har svarsskalorna genomgående dikotomiserats. De flesta frågor som behandlar utbildningsinnehåll i LÄST-enkäten hade fyra svarsalternativ, lågt (Sällan/Aldrig respektive Stämmer inte så bra/Stämmer inte alls) och högt (Ibland/Ofta respektive Stämmer ganska bra/Stämmer precis). För att förenkla presentationen delades de in i två grupper (Hög och Låg). Denna dikotomisering måste till en del betraktas som arbiträr och redovisade resultat kring procentandelar eller prevalenser måste betraktas som relativt osäkra. Dikotomiseringen innebär även att variationen minskar och att information går förlorad.

Vidare är variablerna undersökta med enskilda frågor vilket begränsar deras reliabilitet. Om respektive variabel istället hade undersökts med flera frågor, det vill säga en summerad skala, hade variationen ökat för respektive variabel och sannolikt bidragit till att både reliabiliteten och validiteten hade ökat. Ett sådant förfarande hade i föreliggande studie dock medfört ett orimligt stort antal frågor, varför enskilda frågor valts för att kunna belysa de olika aspekterna av intresse i studien.

Studentgruppernas storlek varierar mellan lärosätena vilket får konsekvensen att skillnader från den totala trenden är svårare att statistiskt belägga för lärosäten med mindre studentgrupper. Vidare så skiljer sig storleken på studentgrupperna för respektive utbildningsinriktning vilket också kan ha inverkan på resultaten då mindre variationer lättare blir statistiskt signifikanta ju större gruppen är. Detta skulle kunna vara en förklaring till att det förekommer flera skillnader mellan lärosätena för studenter inriktade mot tidigare år.

Eftersom redovisade resultat endast är hämtade från avgångsklasserna hösten 2006 är det viktigt att ha i minnet att de skillnader som återfinns mellan lärosätena inte nödvändigtvis återspeglar faktiska skillnader mellan lärosätenas utbildningar. Vid en tvärsnittundersökning som denna kan karakteristik knuten till den speciella gruppen vid ett lärosäte inte särskiljas från lärosäteskaraktistik. Således är grupp och lärosäteseffekter omöjliga att särskilt särskilja i föreliggande undersökning. Det bör även iakttas att vi inte uteslutande har med samma lärosäten för båda inriktningarna. Således skulle jämförelserna mellan inriktningarna som görs i rapporten i viss mån kunna avspegla skillnader mellan lärosäten. En kontroll har gjorts där inriktningsjämförelserna enbart utförts för de lärosäten som i studien deltar med studenter från båda inriktningarna. Resultaten för dessa analyser uppvisar exakt samma mönster som de som presenterats ovan.

Slutligen ska man komma ihåg att alla lärarutbildningar inte ingått i denna studie. Vid tidpunkten för studiens start inkluderas bara studenter från de två vanligaste inriktningarna. Samtidigt inkluderades endast de lärosäten som hade studentkullar av den storleken som krävdes för att statistiskt kunna studera skillnader. Således har till exempel utbildningsprogram som haft ett specifikt fokus på arbete inom gymnasium exkluderats. Program och lärosäten som haft en öppen ingång, dvs. där studenterna inte från början valt verksamhetsinriktning, har inte heller kunnat inkluderas. I den mån föreliggande resultat kan generaliseras så torde generaliseringen alltså huvudsakligen kunna göras till de två största inriktningarna mot tidigare respektive senare år.

6 Referenser

- Bandura A. 1989. Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist* 44:1175-84
- Bandura A. 1997. *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman and Company. 604 pp.
- Bandura A. 2000. Exercise om human agency through collective efficacy. *Current Directions in Psychological Science* 9:75-8
- Bandura A. 2001. Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology* 52:1-26
- Cherniss C. 1993. Role of professional self-efficacy in the etiology and amelioration of burnout. In *Professional Burnout: Recent developments in theory and research*, ed. WB Schaufeli, C Maslach, T Marek, pp. 135-50. London: Taylor and Francis
- Djordjevic A, Rudman A, Gustavsson P. 2009. *Övergången mellan utbildning och yrkesliv: Lärares reflektioner kring yrkesförberedelse, introduktion och arbetsituation 2 år efter lärarexamen. Rapport B2009:4*. Stockholm: Karolinska Institutet
- Gustafsson J-E, Myrberg E. 2002. *Ekonomiska resursers betydelse för pedagogiska resultat - En kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket
- Gustavsson JP, Kronberg K, Hultell D, Berg LE. 2007a. Lärares Tillvaro i Utbildning och Arbete: LÅST-studien. *Rep. Rapport B 2007:2. Enheten för vård- och verksamhetsutveckling*, Institutionen för Neurobiologi, Vårdvetenskap och Samhälle, Karolinska Institutet, Stockholm
- Gustavsson JP, Rudman A. 2008. Hälsoutveckling de första åren efter utbildning. In *Forskning för bättre arbetsliv och hälsa*, ed. H Wigzell, pp. 95-104. Stockholm: AFA
- Gustavsson JP, Svärdson Å, Lagerström M, Bruce M, Christensson A, et al. 2007b. Longitudinell Undersökning av Sjuksköterskors Tillvaro (LUST-studien): En landsomfattande longitudinell enkätstudie av sjuksköterskestudenters hälsoutveckling och karriärval under utbildningsåren och i mötet med arbetslivet: Urvalsram, kohorter och genomförande 2002-2006. *Rep. Rapport B 2007:1. Enheten för vård- och verksamhetsutveckling*, Karolinska Institutet. Institutionen för Neurobiologi, Vårdvetenskap och Samhälle, Stockholm
- Hallsten L, Bellaagh K, Gustafsson K. 2002. *Utbränning i Sverige - en populationsstudie*. Stockholm: Arbete och Hälsa 2002:6, Arbetslivsinstitutet. 72 pp.

- Hallsten L, Lundberg I, Waldenström K. 2004. Lågt psykiskt välbefinnande - tendenser på och utanför arbetsmarknaden. In *Arbetsliv och Hälsa 2004*, ed. RÅ Gustafsson, I Lundberg, pp. 151-72. Malmö: Liber Idéförslag
- Hasson D, Omne-Pontén M, Gustavsson JP. 2007. Exit 2006: En landsomfattande populationsbaserad studentutvärdering av sjuksköterskeutbildningen. *Rep. Rapport B 2007:3. Enheten för vård- och verksamhetsutveckling*, Institutionen för Neurobiologi, Vårdvetenskap och Samhälle, Karolinska Institutet, Stockholm
- Hultell D, Kronberg K, Gustavsson JP. 2007. Lärarutbildningen anno 2006. *Rep. Rapport B 2007:4. Enheten för vård- och verksamhetsutveckling*, Institutionen för Neurobiologi, Vårdvetenskap och Samhälle, Karolinska Institutet, Stockholm
- Högskoleverket. 2002. *Studentspeglan*. Högskoleverket: Högskoleverkets rapportserie: 2002:21 R
- Högskoleverket. 2005a. *Utvärdering av den nya lärarutbildningen vid svenska universitet och högskolor. Del I: Reformuppföljning och kvalitetsbedömning*. Högskoleverket: Högskoleverkets rapportserie: 2000:17a R
- Högskoleverket. 2005b. *Utvärdering av den nya lärarutbildningen vid svenska universitet och högskolor. Del II: Lärosätesbeskrivningar och bedömning*. Högskoleverket: Högskoleverkets rapportserie: 2000:17b R
- Högskoleverket. 2007. *Studentspeglan*. Högskoleverket: Högskoleverkets rapportserie: 2007:20 R
- Högskoleverket. 2008. *Uppföljande utvärdering av lärarutbildningen. Rapport 2008:8R*. Stockholm: Högskoleverket
- Regeringen. 2000. *En förnyad lärarutbildning. Regeringens proposition 1999/00:135*. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- Rudman A, Schöldt-Håård U, Gustavsson JP. 2008. Den nyfärdiga sjuksköterskans arbetsvillkor: En beskrivning av anställning, verksamhet och arbetsförhållanden 1 år efter utbildningen. *Rep. Rapport B 2008:1. Enheten för vård- och verksamhetsutveckling*, Karolinska Institutet. Institutionen för Neurobiologi, Vårdvetenskap och Samhälle, Stockholm
- Rumberger RW, Palardy GJ. 2004. Multilevel models for school effectiveness research. In *The Sage handbook of quantitative methodology for the social sciences*, ed. D Kaplan, pp. 235-58. Thousand Oaks, CA: Sage
- Schaufeli WB, Enzmann D. 1998. *The Burnout Companion to Study and Practice: A Critical Analysis*. London: Taylor and Francis
- Siegel S, Castellan Jr NJ. 1988. *Nonparametric statistics for the behavioral sciences*. New York: McGraw-Hill Book Company
- Skolverket. 2003. *Lusten att lära - med fokus på matematik*. Stockholm: Skolverket

Skolverket. 2006. *Lusten och möjligheten - Om lärarens betydelse, arbetsituation och förutsättningar*. Stockholm: Skolverket

Woolfolk Hoy A, Shaughnesy MF. 2004. The educational psychology of teacher efficacy. *Educational Psychology Review* 16:153-76

7 Appendix

I ett appendix har vi samlat tabeller som vi endast kommenterat ytligt i rapporten. I detta appendix presenteras först lärosätetsjämförelserna separat för respektive utbildningsinriktning.

I de fall där det förekommer signifikanta skillnader mellan lärosätena har ett post-hoc-test utförts (så kallat adjusted residuals) för att fastställa vilka lärosäten det är som avviker. Prevalensen för de lärosäten som skiljer sig signifikant från prevalensen i totalmaterialet har markerats med fet stil i tabellerna. Inga försök att lyfta fram avvikande lärosäten har gjorts om inte den första signifikansprövningen har indikerat att prevalensen varierar signifikant över lärosätena.

Vid granskning av tabellerna kan det förefalla underligt att vissa resultat är statistiskt signifikanta när andra inte är det. Exempelvis så finns det lärosäten som båda har en högre andel positiva omdömen än normen men där endast det ena avviker statistiskt. Vidare så kan det även vara så att av de båda lärosätena så är det lärosätet med en lägre andel positiva omdömen som avviker statistiskt från normen. Anledningen till att det kan se ut på detta sätt är att studentgruppernas storlek varierar mellan lärosätena. Detta får konsekvensen att skillnader från den totala trenden är svårare att statistiskt belägga för lärosäten med mindre studentgrupper. Samtidigt gäller det omvända för lärosäten med större studentgrupper där mindre avvikelser kan falla ut som statistiskt avvikande från normen.

7.1 Lärosätessjämförelser – Inriktningen mot tidiga år

Generellt gäller att variationerna mellan lärosätena är stor för studenter med inriktning mot tidigare år. Av de totalt 18 lärosätena visar alla med ett undantag (Växjö Universitet) signifikant avvikelse för någon av frågorna om studenternas upplevelse av utbildningens innehåll och organisation. Genomgående utmärker sig tre lärosäten med hög andel *positiva* avvikelser, (Linköpings Universitet samt högskolorna i Borås respektive Jönköping) medan tre högskolor utmärker sig *negativt* (högskolorna i Gävle, Malmö, och Mälardalens samt Uppsala Universitet).

Det är få signifikanta skillnader mellan lärosätena för frågor som avser struktur, information, kriterier och krav. Fyra lärosäten, Högskolan i Uddevalla/Trollhättan, Mittuniversitetet, Mälardalens Högskola och Uppsala Universitet, har signifikant *lägre* andel studenter som svarar att de ofta/ibland har behandlats ämnesdidaktiska frågor i utbildningen. Dessa lärosäten har även signifikant *lägre* andel som uppger att de praktiskt har fått ”pröva och tillämpa”.

Tre av de fyra lärosätena som har signifikant negativa avvikelser på frågan om information och kommunikation fungerat mellan HFU och VFU har samtidigt i högre grad negativa avvikelser för frågor som berör studenternas uppfattning om VFU-perioden.

Tabell A 1. Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **struktur**.

Fråga Fördelning inom varje lärosäte (%)	Information under HFU	Klara kriterier HFU	Tydliga krav HFU	Bas grupp arbete under HFU
Göteborgs universitet	90.4	80.0	84.3	90.4
Högskolan Dalarna	91.7	91.7	87.5	70.8
Högskolan i Borås	97.4	87.2	87.2	97.4
Högskolan i Gävle	82.2	73.3	68.9	77.8
Högskolan i Jönköping	95.3	83.6	84.4	89.8
Högskolan i Kalmar	97.3	90.4	87.7	93.2
Högskolan i Skövde	97.1	73.5	58.8	79.4
Högskolan i Trollhättan/ Uddevalla	93.9	69.4	77.6	91.8
Högskolan Kristianstad	89.1	83.6	83.6	91.4
Karlstads universitet	92.8	81.6	80.4	91.8
Linköpings universitet	96.2	78.2	80.8	100.0
Lärarhögskolan i Stockholm	88.5	83.2	84.0	90.8
Malmö högskola	92.7	79.5	85.0	83.5
Mittuniversitetet	89.4	80.9	91.5	97.9
Mälardalens högskola	93.0	88.4	93.0	100.0
Umeå universitet	98.2	83.6	83.6	98.2
Uppsala universitet	98.0	86.5	86.5	67.3
Växjö universitet	94.1	89.7	83.6	86.8
Total	92.8	82.2	83.3	89.3
X ²	27.112	22.418	31.500	81.023
p	.056	.169	.017	.000

Tabell A 2. Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **struktur**.

Fråga Fördelning inom varje lärosäte (%)	Lärarna HFU - kunskap om utbildningen	Lärarna HFU - samsyn lärarutbildn.	Lärarna HFU – kunskap om lärares situation
Göteborgs universitet	82.6	50.9	58.3
Högskolan Dalarna	75.0	33.3	45.8
Högskolan i Borås	80.6	64.9	72.2
Högskolan i Gävle	61.4	34.1	47.7
Högskolan i Jönköping	90.6	41.4	53.9
Högskolan i Kalmar	90.4	57.5	58.3
Högskolan i Skövde	85.3	67.6	70.6
Högskolan i Trollhättan/ Uddevalla	83.7	55.1	69.4
Högskolan Kristianstad	79.7	33.9	46.5
Karlstads universitet	72.2	36.7	51.0
Linköpings universitet	83.3	59.0	69.2
Lärarhögskolan i Stockholm	77.4	54.1	69.9
Malmö högskola	82.4	40.9	42.0
Mittuniversitetet	80.9	53.2	46.8
Mälardalens högskola	79.1	32.6	60.5
Umeå universitet	76.4	34.5	74.5
Uppsala universitet	75.0	47.1	51.9
Växjö universitet	85.5	56.5	52.2
Total	81.0	46.3	55.9
X ²	34.023	55.413	61.681
P	.008	.000	.000

Tabell A 3. Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **struktur**.

Fråga Fördelning inom varje lärosäte (%)	Ämneslärarna HFU kunskap om lärarutbildn.	VFU ingått i lärar - utbildningen	VFU - placeringen relevant
Göteborgs universitet	86.1	100.0	98.3
Högskolan Dalarna	73.9	100.0	95.8
Högskolan i Borås	89.2	97.4	100.0
Högskolan i Gävle	61.4	100.0	95.6
Högskolan i Jönköping	96.1	100.0	98.4
Högskolan i Kalmar	79.5	100.0	90.3
Högskolan i Skövde	85.3	100.0	100.0
Högskolan i Trollhättan/ Uddevalla	81.3	100.0	98.0
Högskolan Kristianstad	83.5	100.0	96.1
Karlstads universitet	76.5	98.0	96.8
Linköpings universitet	83.3	100.0	94.9
Lärarhögskolan i Stockholm	87.2	100.0	94.6
Malmö högskola	85.4	98.5	94.0
Mittuniversitetet	80.9	100.0	91.3
Mälardalens högskola	72.1	100.0	90.2
Umeå universitet	89.1	100.0	98.2
Uppsala universitet	44.0	98.1	92.2
Växjö universitet	91.3	100.0	95.7
Total	82.8	99.5	95.6
X ²	101.097	19.266	22.082
P	.000	.313	.182

Tabell A 4. Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **struktur**.

Fråga Fördelning inom varje lärosäte (%)	Kommunikation HFU – VFU	VFU- skola kunskap om lärarutbildn.	Lärare samsyn på läraryrket
Göteborgs universitet	63.8	49.1	65.2
Högskolan Dalarna	79.2	66.7	66.7
Högskolan i Borås	68.4	57.9	78.9
Högskolan i Gävle	24.4	37.8	53.3
Högskolan i Jönköping	76.2	62.7	74.6
Högskolan i Kalmar	68.1	52.8	66.7
Högskolan i Skövde	33.3	27.3	62.5
Högskolan i Trollhättan/ Uddevalla	56.3	36.7	47.9
Högskolan Kristianstad	57.4	52.7	62.8
Karlstads universitet	58.1	54.3	53.8
Linköpings universitet	52.6	42.3	63.6
Lärarhögskolan i Stockholm	48.5	37.7	51.6
Malmö högskola	56.1	43.2	50.0
Mittuniversitetet	58.7	39.1	60.0
Mälardalens högskola	36.6	27.5	46.3
Umeå universitet	72.7	56.4	72.7
Uppsala universitet	70.6	60.8	62.7
Växjö universitet	55.1	59.4	54.4
Total	58.3	48.4	59.9
X ²	79.340	54.053	46.109
P	.000	.000	.000

Tabell A 5. Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **reflektion och integrering**.

Fråga Fördelning inom varje lärosäte (%)	Ämnesdidaktik har behandlats under HFU	Praktiska övningar under HFU	Arbetsätt utvecklats under HFU
Göteborgs universitet	82.6	53.0	59.1
Högskolan Dalarna	87.5	58.3	79.2
Högskolan i Borås	92.3	89.7	71.8
Högskolan i Gävle	88.9	37.8	31.1
Högskolan i Jönköping	82.4	60.9	62.5
Högskolan i Kalmar	83.6	46.6	57.5
Högskolan i Skövde	94.1	38.2	52.9
Högskolan i Trollhättan/ Uddevalla	69.4	49.0	40.8
Högskolan Kristianstad	88.2	44.5	65.6
Karlstads universitet	78.6	53.1	50.0
Linköpings universitet	85.9	68.8	60.5
Lärarhögskolan i Stockholm	92.4	52.7	55.7
Malmö högskola	93.2	52.5	54.6
Mittuniversitetet	68.1	31.9	31.9
Mälardalens högskola	69.8	27.9	30.2
Umeå universitet	90.7	58.2	56.4
Uppsala universitet	65.4	48.1	30.8
Växjö universitet	80.3	54.4	61.8
Total	84.6	52.1	54.6
X ²	70.578	64.665	70.440
p	.000	.000	.000

Tabell A 6. Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **reflektion och integrering**.

Fråga Fördelning inom varje lärosäte (%)	Diskuterat VFU-arbete under HFU	Diskuterat VFU - händelser under HFU	Handledning yrkesroll under HFU
Göteborgs universitet	77.4	53.0	13.0
Högskolan Dalarna	70.8	50.0	41.7
Högskolan i Borås	87.2	64.1	46.2
Högskolan i Gävle	70.5	51.1	4.5
Högskolan i Jönköping	78.0	56.7	22.2
Högskolan i Kalmar	73.6	52.1	24.7
Högskolan i Skövde	76.5	66.7	14.7
Högskolan i Trollhättan/ Uddevalla	55.1	32.7	14.3
Högskolan Kristianstad	80.5	47.7	19.5
Karlstads universitet	61.2	41.8	13.3
Linköpings universitet	82.1	56.4	16.7
Lärarhögskolan i Stockholm	76.2	43.5	13.1
Malmö högskola	55.3	39.8	16.5
Mittuniversitetet	85.1	42.6	14.9
Mälardalens högskola	67.4	37.2	9.3
Umeå universitet	76.4	50.9	23.6
Uppsala universitet	51.0	31.4	13.7
Växjö universitet	75.0	52.9	16.4
Total	71.3	47.5	17.6
X ²	74.373	38.267	51.263
P	.000	.002	.000

Tabell A 7. Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **reflektion och integrering**.

Fråga Fördelning inom varje lärosäte (%)	Kunskaper fick utrymme under VFU	Pröva olika sätt att arbeta VFU	Självständigt arbete under VFU
Göteborgs universitet	97.4	95.7	98.3
Högskolan Dalarna	91.7	87.5	95.8
Högskolan i Borås	97.4	97.4	94.7
Högskolan i Gävle	88.9	80.0	93.3
Högskolan i Jönköping	95.2	92.9	96.0
Högskolan i Kalmar	93.1	86.1	95.8
Högskolan i Skövde	93.9	97.0	93.9
Högskolan i Trollhättan/ Uddevalla	95.9	93.8	98.0
Högskolan Kristianstad	89.1	92.2	93.8
Karlstads universitet	88.3	88.3	93.5
Linköpings universitet	87.2	82.1	91.0
Lärarhögskolan i Stockholm	85.4	78.5	86.2
Malmö högskola	92.5	90.5	94.5
Mittuniversitetet	93.5	91.3	93.5
Mälardalens högskola	85.4	78.0	90.2
Umeå universitet	87.3	87.3	85.5
Uppsala universitet	92.2	82.4	88.2
Växjö universitet	92.8	87.0	89.9
Total	91.4	88.5	93.0
X ²	25.034	43.740	28.948
P	.094	.000	.035

Tabell A 8. Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **förebilder**.

Fråga Fördelning inom varje lärosäte (%)	Lärare HFU - positiv bild av läraryrket	Lärare HFU har blivit förebilder	Lärare VFU positiv bild av läraryrket	Lärare VFU har blivit förebilder
Göteborgs universitet	85.2	69.6	94.0	90.5
Högskolan Dalarna	83.3	75.0	91.7	83.3
Högskolan i Borås	89.2	77.8	92.1	97.4
Högskolan i Gävle	77.3	59.1	93.3	86.7
Högskolan i Jönköping	92.9	80.5	96.0	82.5
Högskolan i Kalmar	89.0	72.2	90.3	83.3
Högskolan i Skövde	94.1	50.0	90.9	87.9
Högskolan i Trollhättan/ Uddevalla	91.8	61.2	91.8	91.8
Högskolan Kristianstad	84.4	62.2	90.7	82.0
Karlstads universitet	89.7	72.4	95.7	80.9
Linköpings universitet	85.9	71.8	90.9	76.9
Lärarhögskolan i Stockholm	85.7	80.5	86.8	79.2
Malmö högskola	86.3	59.0	94.0	82.9
Mittuniversitetet	70.2	61.7	97.8	84.8
Mälardalens högskola	79.1	62.8	87.8	80.5
Umeå universitet	94.5	85.5	94.5	81.8
Uppsala universitet	88.2	72.5	92.2	76.5
Växjö universitet	92.6	71.0	91.3	81.2
Total	87.0	69.4	92.5	83.2
X ²	31.798	49.931	15.883	19.876
p	.016	.000	.532	.281

7.2 Lärosätesjämförelser – Inriktning mot senare år

Variationerna mellan lärosätena är mindre för studenterna med inriktning mot senare år jämfört med studenter med inriktning mot tidigare år. Vid 3 av de totalt 12 lärosätena förekommer inga signifikanta avvikelser och vid ytterligare 4 förekommer två eller färre avvikelser på de 26 frågor om studenternas upplevelse av utbildningens innehåll och organisation. Umeå Universitet utmärker sig med flest antal positiva avvikelser, totalt 4. Tre lärosäten, Malmö högskola, Stockholms och Växjö Universitet utmärker sig negativt med upp till 6 negativa avvikelser (Malmö högskola).

Det förekom inga signifikanta avvikelser för frågor som behandlar frågor om struktur, information och krav under HFU, frågan om VFU-placeringen kändes relevant, samt om informationen fungerat mellan HFU/VFU samt de flesta frågorna som berör VFU – perioden.

Variationen var störst mellan lärosätena på frågan om ämneslärarna vid HFU haft god kunskap om lärarutbildningens innehåll och upplägg, till skillnad från motsvarande fråga för lärarutbildarna. Signifikanta avvikelser finns för 5 lärosäten.

Tabell A 9. Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **struktur**.

Fråga	Information under HFU	Klara kriterier HFU	Tydliga krav HFU	Bas grupp arbete under HFU
Fördelning inom varje lärosäte (%)				
Göteborgs universitet	90.6	81.1	79.2	83.0
Högskolan Dalarna	80.0	70.0	80.0	45.0
Högskolan i Halmstad	90.5	67.4	69.0	79.1
Högskolan i Jönköping	95.7	78.3	78.3	60.9
Högskolan Kristianstad	85.3	76.5	85.3	70.6
Karlstads universitet	97.4	86.8	81.6	76.3
Lunds universitet	88.1	69.5	72.9	61.0
Lärarhögskolan i Stockholm	95.5	81.8	81.8	77.3
Malmö högskola	84.4	68.8	71.9	50.0
Stockholms universitet	97.2	91.7	91.7	69.4
Umeå universitet	89.7	69.0	72.4	84.5
Växjö universitet	96.9	75.0	75.0	78.1
Total	91.1	75.9	77.5	71.0
X ²	13.580	14.560	10.117	30.566
P	.257	.204	.520	.001

Tabell A 10. Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **struktur**.

Fråga	Lärarna HFU - kunskap om utbildningen	Lärarna HFU - samsyn på lärarutbildn.	Lärarna HFU - kunskap om lärares situation
Fördelning inom varje lärosäte (%)			
Göteborgs universitet	79.2	34.0	37.7
Högskolan Dalarna	70.0	30.0	60.0
Högskolan i Halmstad	60.5	27.9	16.3
Högskolan i Jönköping	93.5	34.8	34.8
Högskolan Kristianstad	73.5	32.4	47.1
Karlstads universitet	80.0	42.5	52.5
Lunds universitet	74.6	54.2	53.4
Lärarhögskolan i Stockholm	73.9	47.8	56.5
Malmö högskola	62.5	37.5	46.9
Stockholms universitet	70.3	43.2	56.8
Umeå universitet	66.1	39.0	58.6
Växjö universitet	46.9	43.8	25.0
Total	71.8	39.3	45.0
X ²	28.690	11.720	34.730
P	.003	.385	.000

Tabell A 11. Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **struktur**.

	Ämneslärarna HFU kunskap om lärarutbildn.	VFU ingått i lärar- utbildningen	VFU - placeringen relevant
Fördelning inom varje lärosäte (%)			
Göteborgs universitet	51.9	96.2	92.2
Högskolan Dalarna	60.0	100.0	100.0
Högskolan i Halmstad	62.8	100.0	88.6
Högskolan i Jönköping	87.0	100.0	91.3
Högskolan Kristianstad	79.4	97.1	90.9
Karlstads universitet	77.5	100.0	97.4
Lunds universitet	71.7	98.3	86.2
Lärarhögskolan i Stockholm	47.8	100.0	91.3
Malmö högskola	48.4	96.9	93.5
Stockholms universitet	56.8	100.0	78.4
Umeå universitet	78.0	98.3	94.6
Växjö universitet	40.6	100.0	84.4
Total	65.6	98.7	90.4
X ²	41.825	7.665	14.989
P	.000	.743	.183

Tabell A 12 . Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **struktur**.

Fråga	Kommunikation HFU - VFU	VFU-skola kunskap om lärarutbildn.	Lärare samsyn på läraryrket
Fördelning inom varje lärosäte (%)			
Göteborgs universitet	49.0	43.1	47.1
Högskolan Dalarna	60.0	60.0	45.0
Högskolan i Halmstad	40.9	45.5	32.6
Högskolan i Jönköping	65.2	56.5	60.0
Högskolan Kristianstad	42.4	45.5	57.6
Karlstads universitet	61.5	56.4	50.0
Lunds universitet	58.6	56.9	53.4
Lärarhögskolan i Stockholm	56.5	52.2	65.2
Malmö högskola	48.4	22.6	41.9
Stockholms universitet	40.5	29.7	40.5
Umeå universitet	62.5	58.9	44.6
Växjö universitet	53.1	43.8	37.5
Total	53.6	48.3	47.8
X ²	14.081	22.138	14.431
P	.229	.023	.210

Tabell A 13. Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **reflektion och integrering**.

	Ämnesdidaktik har behandlats under HFU	Praktiska övningar under HFU	Arbetsätt utvecklats under HFU
Fördelning inom varje lärosäte (%)			
Göteborgs universitet	62.3	24.5	35.8
Högskolan Dalarna	65.0	20.0	45.0
Högskolan i Halmstad	65.1	41.9	32.6
Högskolan i Jönköping	76.1	28.3	39.1
Högskolan Kristianstad	73.5	14.7	47.1
Karlstads universitet	71.1	23.7	60.5
Lunds universitet	86.2	39.0	55.9
Lärarhögskolan i Stockholm	59.1	22.7	36.4
Malmö högskola	56.3	15.6	28.1
Stockholms universitet	61.1	33.3	41.7
Umeå universitet	80.7	39.7	50.0
Växjö universitet	68.8	12.5	37.5
Total	70.5	28.3	43.3
X ²	19.267	22.689	17.159
P	.056	.020	.103

Tabell A 14 . Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **reflektion och integrering**.

Fråga	Diskuterat VFU-arbete under HFU	Diskuterat VFU- händelser under HFU	Handledning yrkesroll under HFU
Fördelning inom varje lärosäte (%)			
Göteborgs universitet	56.6	39.6	5.7
Högskolan Dalarna	80.0	60.0	20.0
Högskolan i Halmstad	47.6	34.1	9.5
Högskolan i Jönköping	58.7	41.3	13.0
Högskolan Kristianstad	70.6	38.2	11.8
Karlstads universitet	67.6	56.8	23.7
Lunds universitet	69.5	52.5	28.8
Lärarhögskolan i Stockholm	52.4	35.0	4.5
Malmö högskola	35.5	19.4	0.0
Stockholms universitet	36.1	19.4	13.9
Umeå universitet	60.3	48.3	19.3
Växjö universitet	68.8	56.3	0.0
Total	58.6	42.2	13.6
X ²	28.182	28.039	32.365
P	.003	.003	.001

Tabell A 15 . Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **reflektion och integrering**.

	Kunskaper fick utrymme under VFU	Pröva olika sätt att arbeta VFU	Självständigt arbete under VFU
Fördelning inom varje lärosäte (%)			
Göteborgs universitet	86.3	86.3	90.2
Högskolan Dalarna	85.0	85.0	95.0
Högskolan i Halmstad	86.0	72.7	81.8
Högskolan i Jönköping	87.0	82.6	91.3
Högskolan Kristianstad	90.9	87.9	97.0
Karlstads universitet	94.9	89.7	94.9
Lunds universitet	86.2	77.6	86.2
Lärarhögskolan i Stockholm	78.3	73.9	82.6
Malmö högskola	87.1	83.9	87.1
Stockholms universitet	70.3	54.1	78.4
Umeå universitet	92.9	83.6	92.9
Växjö universitet	71.9	75.0	87.5
Total	85.5	79.5	88.7
X ²	18.879	23.887	13.289
P	.063	.013	.275

Tabell A 16. Resultat per lärosäte för frågor angående lärarutbildningens innehåll och organisation avseende området **förebilder**.

	Lärarna HFU - positiv bild av läraryrket	Lärare HFU har blivit förebilder	Lärare VFU positiv bild av läraryrket	Lärare VFU har blivit förebilder
Fördelning inom varje lärosäte (%)				
Göteborgs universitet	75.5	58.5	92.2	66.7
Högskolan Dalarna	60.0	55.0	80.0	65.0
Högskolan i Halmstad	44.2	44.2	75.0	77.3
Högskolan i Jönköping	76.1	73.9	88.9	78.3
Högskolan Kristianstad	76.5	64.7	97.0	78.8
Karlstads universitet	80.0	75.0	89.7	79.5
Lunds universitet	72.9	76.3	82.8	67.2
Lärarhögskolan i Stockholm	73.9	65.2	91.3	91.3
Malmö högskola	61.3	48.4	93.5	90.3
Stockholms universitet	81.1	54.1	83.8	70.3
Umeå universitet	76.3	57.6	91.1	80.0
Växjö universitet	71.9	46.9	87.5	81.3
Total	71.5	61.0	87.6	76.3
X ²	23.786	24.015	15.074	14.957
P	.014	.013	.179	.184

8 Tidigare rapporter

Forskargruppen kring LUST- och LÄST-projekten är en del av sektionen för psykologi, Institutionen för Klinisk Neurovetenskap, Karolinska Institutet. I samarbete med Karolinska Universitetssjukhusets enhet för klinisk forskningsanvändning (CRU) bedrivs forskning och utbildning inom evidensbaserad vård, forsknings- och kunskapsanvändning i vården samt lärande och hälsa i arbetslivet. Som en del av verksamheten utges rapporter sammanställda i tre olika skriftserier. Skriftserierna benämns:

- A. Forskningsrapporter
- B. Arbetsrapporter
- C. Övriga rapporter

Följande rapporter har tidigare utgivits:

No. B 2007:1. Longitudinell Undersökning av Sjuksköterskors Tillvaro (LUST-studien): En landsomfattande longitudinell enkätstudie av sjuksköterskestudenters hälsoutveckling och karriärval under utbildningsåren och i mötet med arbetslivet: Urvalsram, kohorter och genomförande 2002-2006. Gustavsson, P., Svärdson, Å., Lagerström, M., Bruce, M., Christensson, A., Schüldt-Håård, U., & Omne-Pontén, M.

No. B 2007:2. Lärares Tillvaro i Utbildning och Arbete: LÄST-studien. Urvalsram, kohort och genomförande 2005-2006. Gustavsson, P., Kronberg, K., Hultell, D., & Berg, L-E.

No. B 2007:3. Exit 2006: En landsomfattande populationsbaserad studentspeglning av sjuksköterskeutbildningen. Hasson, D., Omne-Pontén, M., & Gustavsson, P.

No. B 2007:4. Lärarutbildningen anno 2006. En nationell studentutvärdering baserad på avgångsstudenterna hösten 2006. Hultell, D., Kronberg, K., & Gustavsson, P.

No. B 2008:1. (2:a upplagan). Den nyfärdiga sjuksköterskans arbetsvillkor. En beskrivning av anställning, verksamhet och arbetsförhållanden 1 år efter utbildningen. Rudman, A., Schüldt-Håård, U., & Gustavsson, P.

No. B 2009:1. Den nyfärdiga sjuksköterskans arbetsvillkor. En beskrivning av anställning, verksamhet och arbetsförhållanden 1 år efter utbildningen. Rudman, A., Djordjevic, A., Frögéli, E., & Gustavsson, P.

No. B 2009:2. Det första året i yrket – Nyexaminerade lärares erfarenheter och upplevelser av arbetsvillkor och yrkesroll. Frögéli, E., Rudman, A., Hultell D., & Gustavsson, P.

No. B 2009:3. Övergången mellan utbildning och yrkesliv: Lärares reflektioner kring yrkesförberedelse, introduktion och arbetssituation 2 år efter lärarexamen. Djordjevic, A., Rudman, A., & Gustavsson, P.

No. B 2009:4. Lärarstudenters erfarenheter av stärkande utbildningsmoment och engagerande förebilder. Wännström, I., Djordjevic, A., Hultell, D., & Gustavsson, P.

En rapport från LÄST-projektet

**Karolinska
Institutet**